

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**PRESOJANJE BONITETE MALIH IN SREDNJIH PODJETIJ
NA PRIMERU IZBRANE BANKE**

Ljubljana, marec 2016

SAŠO MATKO
Mobi:031 609 643
e-pošta:saso.matko82@gmail.com
ali saso.matko@abankas.i

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Sašo Matko, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Presojanje bonitete malih in srednjih podjetij na primeru izbrane banke, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem prof. dr. Markom Hočevarjem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorski in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
  - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
  - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v besedilu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne _____

Podpis avtorja: _____

KAZALO

UVOD	1
1 MALA IN SREDNJA PODJETJA	2
1.1 Pomen MSP za gospodarstvo	2
1.2 Viri financiranja MSP.....	3
1.3 Ovire pri financiranju, s katerimi se srečujejo MSP.....	5
1.3.1 Procikličnost obnašanja bank in kakovost posojil	6
1.3.2 Odnos banka–kreditojemalec	7
1.3.3 Predstavitev podjetja posojilodajalcu.....	7
1.3.4 Asimetrija informacij	8
1.4 Mala in srednja podjetja v Sloveniji.....	9
1.4.1 Vrzeli slovenskega podjetniškega okolja	11
1.4.2 Nekonkurenčnost slovenskega poslovnega okolja in prepočasno izvajanje strukturnih reform	12
1.4.3 Ukrepi na področju financiranja MSP	14
2 BONITETA PODJETJA	15
2.1 Pojem boniteta podjetja	15
2.2 Pomen presojanja bonitete podjetja v banki	16
2.3 Kreditno tveganje	17
2.3.1 Pomen ocenjevanja in upravljanja kreditnega tveganja.....	17
2.3.2 Ovire pri presojanju bonitete.....	19
2.3.3 Kreditna politika bank.....	20
2.3.4 Kreditni proces	21
2.4 Viri informacij za presojanje bonitete	22
2.4.1 Letna poročila	24
2.4.2 Zavarovanje pred kreditnim tveganjem	25
2.5 Presoja bonitete kreditojemalca.....	26
2.5.1 Razvrščanje podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki.....	27
2.5.2 Kreditna analiza podjetja	29
3 EKSPERTNI MODEL	31
3.1 Cilj ekspertnega modela	32
3.2 Kvantitativni model	34
3.3 Kvalitativni model	35
3.4 Nova kultura presojanja bonitete.....	36
3.4.1 Vloga računovodskih servisov	37
SKLEP	39
LITERATURA IN VIRI	41
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kriteriji za razvrstitev podjetij po velikosti.....	10
Tabela 2: Število podjetij v Sloveniji po velikostnih razredih, število zaposlenih v teh podjetjih, višina ustvarjenih prihodkov po velikostnih razredih podjetij, ustvarjena dodana vrednost v Sloveniji po velikostnih razredih v letu 2013 ...	10
Tabela 3: Razlogi za manjšo ponudbo in povpraševanje po posojilih	11
Tabela 4: Faze kreditnega procesa	21
Tabela 5: Temeljni dejavniki kreditnega posla	22
Tabela 6: Osnovne zahteve glede primernosti zavarovanj kreditnih poslov.....	26
Tabela 7: Razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki glede na deželno tveganje države, v kateri ima podjetje sedež.....	28
Tabela 8: Prednosti in slabosti zunanjega izvajanja računovodskih storitev	38

UVOD

Mala in srednja podjetja (v nadaljevanju MSP) imajo ključno vlogo za gospodarsko rast posamezne države tako v količinskem kot kakovostnem smislu. S svojim znanjem, inovativnostjo, fleksibilnostjo, geografsko razpršenostjo, specializacijo ter dinamiko poslovanja spreminjajo strukturo gospodarstva in s tem strukturo družbe. Visoke stopnje vstopanja novih podjetij na trge silijo konkurenco v stalne tehnološke spremembe in nove poslovne modele, kar spodbuja vsa podjetja k prestrukturiranju in izboljšanju poslovanja ali pa povzroči njihov umik s tržišča.

Zaradi svoje osnovne značilnosti, to je asimetrija informacij, so MSP zelo odvisna od dostopnosti financiranja s strani bančnega sektorja. Ta del je zato eden od najpomembnejših izzivov za nastanek, preživetje in uspešno rast MSP, predvsem v panogah z visoko dodano vrednostjo.

Banke so tradicionalno bile in še vedno bodo glavni vir financiranja malih in srednjih podjetij. Kot odgovor na dogajanje na mednarodnih finančnih trgih prihaja do sprememb v odnosih med bankami in komitenti – presojanje bonitete podjetij postaja vse bolj zahtevno, saj banke zahtevajo vse več dodatnih informacij. Ker gre za zelo dinamičen del gospodarstva, so pri presojanju bonitete poleg kvantitativnih vse bolj pomembne tudi kvalitativne informacije, ki so banki na voljo. Banke z namenom večje varnosti, stabilnosti in zniževanja tveganj razvijajo ekspertne modele za presojanje bonitete, ki skušajo v največji meri vključiti vse dejavnike v končno oceno tveganja.

Namen diplomskega dela je opozoriti na pomen oziroma vlogo MSP za gospodarstvo in razvoj družbe nasploh. Nadaljujem z ovirami, s katerimi se ta podjetja srečujejo pri financiranju, predvsem v obdobjih finančnih kriz, ko so podjetja in banke na nasprotnih bregovih in ne gre več za partnerski odnos, ampak že za boj za golo preživetje oziroma obstanek podjetij. Ekonomske politike držav morajo zato vključevati razne ukrepe in spodbude, s katerimi pomagajo podjetjem prebroditi turbulentna obdobja.

Sledi poglavje, ki je namenjeno teoretičnim izhodiščem za presojanje bonitete, pomenu ocenjevanja in upravljanja kreditnega tveganja ter osnovnim virom informacij, ki služijo za presojanje. Z vidika banke je pomemben kreditni proces, ki mora imeti vgrajene vse varovalke, da se tveganja minimizirajo – zavarovanja pred kreditnim tveganjem.

V zadnjem delu sledi predstavitev ekspertnega modela za določanje bonitete (kvalitativni in kvantitativni del), ki vključuje sodobno pojmovanje bonitete, ki poleg osnovnih računovodskih izkazov vključuje še kvalitativne dejavnike (vodstvo, razmere na trgu, povezave z dobavitelji, prodajne aktivnosti (kupci itd.), načrti za prihodnost itd.).

Z novo kulturo določanja bonitete, ki je skupek tradicionalnega (pretekli računovodski podatki, količinski dejavniki, računovodska analiza, usmeritev k nevarnostim) in sodobnega (pogled naprej, kakovostni dejavniki, iskanje priložnosti/prednosti, mehke informacije), skušajo banke spodbuditi podjetja k sooblikovanju bonitete, kar pa je zaradi različnih dejavnikov v praksi težko izvedljivo.

V zaključku dela zato podajam predloge, na osnovi katerih bi podjetja na eni strani lažje in hitreje prišla do zelenih finančnih virov, na drugi strani pa banke lažje do zahtevanih informacij, ki jim omogočajo lažje in učinkovitejše presojanje bonitete.

1 MALA IN SREDNJA PODJETJA

1.1 Pomen MSP za gospodarstvo

Dinamičen podjetniški sektor je ključen za gospodarski razvoj. Podjetniki so ljudje, ki zaznavajo priložnosti, so inovativni, pripravljeni tvegati ter razvijajo nove proizvode in storitve. MSP predstavljajo pomemben vir delovnih mest, zaradi večje fleksibilnosti pa se hitreje prilagajajo spreminjajočemu se konkurenčnemu okolju. Predstavljajo glavni generator gospodarske rasti in novih delovnih mest v Evropi.

S svojo inovativnostjo, specializacijo in prilagodljivostjo pomembno prispevajo k ekonomskemu razvoju, pomembno vlogo imajo tudi pri pospeševanju regionalnega razvoja, še posebej v regijah, ki so ekonomsko manj razvite in imajo visoko stopnjo brezposelnosti. Vloga podjetništva v gospodarskem razvoju ni le v povečanju proizvodnje in prihodka na osebo, ampak vključuje tudi spremembe v strukturi poslovanja in družbe. Spremembe spremljata rast in povečana proizvodnja, kar omogoča, da si udeleženci razdelijo več (Antončič, 2002, str. 35).

Visoke stopnje vstopanja novih podjetij na trge omogočajo lažje in hitrejšo prilagajanje gospodarstva na tehnološke spremembe in izkoriščanje novih poslovnih priložnosti. Vstop novih podjetij hkrati povečuje konkurenco, kar pa obstoječa podjetja v boju za tržne deleže spodbuja k prestrukturiranju in izboljšanju poslovanja ali pa povzroči njihov izstop s trga, s čimer se izboljšuje alokacija resursov (Žakelj, 2004, str. 13). Z nastajanjem in odmiranjem zagotavljajo gospodarstvu ustrezno fleksibilnost ponudbe naglim spremembam na strani povpraševanja (Tajnikar, 2000, str. 10).

MSP so geografsko razpršena in veliko prispevajo k enakomernemu regionalnemu razvoju. So pomembno dopolnilo ponudbe na regionalnem področju. Pojavljajo se kot (Glas, 2000, 48):

- dobavitelji večjih podjetij, in sicer kot specializirani proizvajalci delov, sklopov, proizvodnih storitev z nižjimi fiksnimi stroški kot velika podjetja;

- povezana skupina malih specializiranih podjetij s skupno razvojno in raziskovalno dejavnostjo in s trženjem zagotavljajo tudi zahtevne proizvode na visoki tehnološki ravni ali pa na nekem območju pod skupno marketinško podobo zagotavljajo široko, raznovrstno ponudbo;
- ponudniki proizvodov in storitev, ki niso zanimivi za večja podjetja zaradi omejenega trga (tržne niše), so pa zato pravo področje delovanja specializiranih malih podjetij.

V današnjem poslovnem okolju so podjetja postavljena pod veliko preizkušnjo obstoja. O rasti lahko govorimo le za peščico podjetij, ki so sposobna konkurirati globalizaciji, predvsem azijskim trendom, ter se prilagajati in pospeševati razvoj bolje kot ostala napredna podjetja. V kapitalističnem sistemu ni prostora za šibke trdnjave, temveč le za močne, ki znajo iti v korak s časom, z dobro vizijo prihodnosti, z veliko znanja in ki živijo v podjetništvu prijaznem okolju. V Evropski uniji (v nadaljevanju EU) je danes znano, da so po velikosti to MSP, saj so priznana kot potencialno najbolj dinamičen del gospodarstva, torej so v svojem delovanju bolj prilagodljiva v primerjavi z velikimi podjetji. Ta predstavljajo glavni generator gospodarske rasti in novih delovnih mest v Evropi.

1.2 Viri financiranja MSP

Področje financiranja MSP je v zadnjem času pritegnilo veliko pozornosti in je postalo pomemben predmet diskusije ekonomistov in snovalcev politik, ki se ukvarjajo s finančnim in gospodarskim razvojem držav (Ayyagari et al., 2007; Beck & Demirguc-Kunt, 2006; Berger & Udell, 2006; Torre et al., 2008; Vos et al., 2007). To je posledica dejstva, da MSP predstavljajo velik delež podjetij v večini držav, zaposlujejo znaten delež prebivalstva (Coleman & Cohn, 2000, str. 87; Hallberg, 2000) in prispevajo k povečanju bruto domačega proizvoda (Ayyagari et al., 2007; Coleman & Cohn, 2000, str. 87).

Interes gospodarstvenikov in raziskovalcev področja financiranja MSP izhaja med drugim tudi iz dejstva, da velika podjetja praviloma nastanejo iz majhnih, zato je sposobnost za razvoj in investiranje majhnih podjetij postala ključnega pomena za državo, ki si prizadeva rasti (Torre et al., 2008). Pri tem pa je pomembno, da v državi vlada podjetništvu naklonjeno okolje. Beck in Demirguc-Kunt (2006, str. 2932) sta namreč mnenja, da so MSP gonilna sila ekonomskega razvoja držav, vendar tržne in institucionalne pomanjkljivosti onemogočajo njihovo rast, kar upravičuje vladna posredovanja.

V ekonomski politiki držav so MSP pridobila velik pomen in so tudi v nekriznih časih deležna posebnih ukrepov in programov za preživetje, rast in razvoj, ki so se v času finančne in gospodarske krize še okrepili. Na nastale okoliščine so se tako aktivno odzvale vlade držav EU in tudi drugih držav po svetu, ki jih je prizadela globalna kriza, ter sprejele različne ustrezne ukrepe in oblike pomoči držav, da bi omilile negativne učinke krize.

Za ustvarjanje gospodarske rasti in visoke dodane vrednosti je pomembno podpirati in spodbujati predvsem rast podjetij. Obstajajo podatki, ki kažejo, da zgolj 5 % vseh podjetij ustvari od 75 do 80 % novih delovnih mest v gospodarstvu (Innovation Panel on Gazelles, 2006).

Tako je rast podjetja praviloma koristna in predstavlja nekaj, kar si podjetniško naravnana podjetja prizadevajo dosegati (Sexton, 1997, v Markman & Gartner, 2002, str. 66). Povečevanje števila podjetij se nanaša na količinski vidik gospodarske rasti, medtem ko se rast malih podjetij nanaša predvsem na kakovosten vidik gospodarske rasti ali t. i. gospodarski razvoj. Gazele so kot take nujno potrebne za gospodarski in tudi splošni razvoj družbe (Tajnikar, 2000, str. 12).

Podjetja lahko v splošnem dostopajo do finančnih virov na/v:

- trgu kapitala

Trgi kapitala običajno ne predstavljajo vira neposrednega financiranja MSP. Financiranje na trgu kapitala namreč temelji na informacijah iz računovodskih izkazov, ki so pripravljene v skladu z računovodskimi standardi in ki tudi zahtevajo razkritje vseh pomembnih informacij o poslovanju podjetij ter revizijsko mnenje o njihovi ustreznosti, kar pa se od MSP ne zahteva. Ta podjetja so običajno tudi nezmožna za izdajanje dolga ali lastniškega kapitala v dovolj velikih količinah, ki bi pritegnile potencialne vlagatelje, saj bi si ti želeli likvidna sredstva in se ne bi spuščali v prevelike deleže posameznih sredstev. Dodatno bi pri sodelovanju na trgih kapitala za MSP predstavljali prevelik znesek tudi stroški izdaje in transakcijski stroški ter vsi stroški, povezani z usklajevanjem pravnih, regulatornih, računovodskih in revizijskih zahtev ter predpisi o razkrivanju informacij (Torre et al., 2008, str. 3).

- bančnem sektorju

Ker imajo MSP manj možnosti za dostop do virov financiranja kot velika podjetja, so ta zelo odvisna od dostopnosti zunanega financiranja s strani bančnega sektorja, ki pa je z nastopom gospodarske krize in s tem povezanega kreditnega krča močno oteženo. V času gospodarske krize so banke namreč manj pripravljene sprejemati visoka tveganja in se bojijo morebitnih stečajev podjetij, zato so izjemno previdne glede posojanja svojega denarja, kar posledično povzroči dvig obrestnih mer za posojila. Ne glede na dejstvo, da so se v času krize močno znižale referenčne obrestne mere, ki jih določajo centralne banke, so se ob kreditnem krču stroški financiranja za posojilojemalce močno povečali.

1.3 Ovire pri financiranju, s katerimi se srečujejo MSP

Dostop do finančnih virov je eden najpomembnejših izzivov za nastanek, preživetje in uspešno rast MSP, še posebej tistih, katerih način poslovanja oziroma proizvodi so zelo inovativni. Izziv zagotavljanja finančnih virov se je za MSP v Sloveniji in tudi EU z nastopom finančne in gospodarske krize močno otežil, saj so utrpela dvojni šok:

- drastičen upad povpraševanja po izdelkih oziroma storitvah in
- zaostrovanje kreditnih pogojev bančnega sektorja (procikličnost obnašanja bank), kar je močno vplivalo na njihove denarne tokove.

Zadnja globalna kriza je še posebej močno prizadela MSP, saj so bistveno bolj ranljiva od velikih podjetij, kar lahko pripišemo naslednjim razlogom (OECD, 2009):

- bistveno težje zmanjšajo število zaposlenih;
- njihova poslovna dejavnost je manj razpršena (diverzificirana);
- imajo šibko finančno strukturo (relativno majhen delež kapitala v virih financiranja);
- imajo v povprečju nižjo kreditno boniteto;
- so v večji meri odvisna od bančnih kreditov in
- imajo manj različnih možnosti za dostop do finančnih virov.

MSP so bila v okoliščinah gospodarske recesije pod dodatnim pritiskom zaradi odvisnosti od sodelovanja z večjimi gospodarskimi družbami, ki so praviloma zniževale naročila zaradi manjših obsegov poslovanja in racionalizacije zalog. Na znižanje naročil MSP je vplivalo tudi dejstvo, da so večje gospodarske družbe določene aktivnosti, ki so jih v preteklosti prenesle na manjša podjetja kot kooperante, vrnilo v okvir svoje dejavnosti in s tem ohranile delovna mesta. Največje težave, s katerimi so se soočala MSP, pa so bile likvidnostne težave, saj so se plačilni roki bistveno podaljšali, MSP pa praviloma niso uspela doseči podaljšanja plačilnih rokov pri svojih dobaviteljih (Letno poročilo Abanke, d. d., 2009, str. 34).

MSP so velikokrat vključena tudi v vrednostne verige na način, da so odvisna od velikih podjetij in so na ta način v podrejenem položaju, kar jih lahko zaradi krize v velikih podjetjih pripelje v zelo nezavidljiv položaj. V Sloveniji smo tako na primer priča zelo negativnim učinkom krize velikih podjetij na mala podjetja v gradbeništvu.

Kljub krizi pa vsa MSP niso občutila problemov, povezanih z dostopom do virov financiranja. Zaradi močnega znižanja povpraševanja po izdelkih oziroma storitvah podjetij so mnoga podjetja enostavno opustila svoje investicijske načrte in zaradi tega tudi niso povpraševala po bančnih posojilih.

1.3.1 Procikličnost obnašanja bank in kakovost posojil

Eden od razlogov za razmah aktualne finančne krize je tudi v prociklični naravi obnašanja bank, ki ima svoj izvor v načinu oblikovanja rezervacij. Ta pojav je mogoče pri bankah zaznati na dva načina, in sicer (Berger & Udell, 2006):

- banke v obdobjih pospešene kreditne rasti relativno zmanjšajo oblikovanje rezervacij ter v obdobjih upočasnjene kreditne rasti pospešijo oblikovanje rezervacij. Na ta način je kreditna aktivnost v obdobjih rasti še močnejša, kot bi bila sicer, ter v obdobjih zastoja še šibkejša, kot bi bilo potrebno;
- prav tako se posojilna aktivnost bank skozi gospodarski cikel pogosto izrazito poveča v obdobju ekspanzije (nizki kreditni standardi) ter nato izrazito upade v obdobju gospodarskega zastoja. Te spremembe so praviloma nadproporcionalne glede na spremembe v gospodarski aktivnosti (ponudba bančnih posojil lahko učinkuje prociklično).

Kakovost posojil se spreminja skozi gospodarski cikel. Zamude pri odplačilih, rezervacije in odpisi posojil so praviloma na razmeroma nizkih ravneh v času gospodarske ekspanzije in se izrazito povečajo v fazah gospodarskega zastoja oziroma recesije (v ekspanziji banke prevzemajo bistveno večja tveganja od izkazanih, dejanska tveganja pa se v celoti pokažejo šele v kasnejših fazah gospodarskega cikla, ko se zaradi poslabšanih gospodarskih razmer poveča stopnja neplačevanja obveznosti).

Dejstvo je, da se kreditna boniteta bančnih komitentov v času ekspanzije izboljšuje, kar bankam omogoči še višjo kreditno rast (sproščeni pogoji kreditiranja oziroma kreditni standardi) tudi z vidika kapitalске ustreznosti. Ugodna gospodarska klima, optimizem in dobra likvidnost pomenijo za banke zmanjševanje kreditnih tveganj oziroma njihovo podcenjevanje. V tem obdobju zato zmanjšujejo rezervacije, kar pomeni, da so dobički višji in banke neposredno spodbujajo k višji kreditni aktivnosti.

V obdobju gospodarskega zastoja pa se za večino gospodarskih subjektov pogoji poslovanja poslabšajo (likvidnostne težave, upad prodaje, podaljševanje plačilnih rokov itd.), zaradi česar se poslabša tudi plačilna sposobnost. Banke to zaznajo kot povečanje kreditnih tveganj in ustrezno povečujejo rezervacije za terjatve do svojih dolžnikov. Povečan obseg rezervacij v obdobju recesije neposredno vpliva na zmanjšanje dobičkov bank. To spodbudi banke k zmanjševanju ponudbe kreditov ravno v času, ko gospodarski subjekti za izhod iz krize najbolj potrebujejo dodatna finančna sredstva. Na ta način banke z omejevanjem kreditne aktivnosti krizo samo še poglobljajo.

1.3.2 Odnos banka–kreditjemalec

Banke v času gospodarskih kriz v odnosu do kreditjemalcev, ki so v finančnih stiskah, največkrat gledajo izključno na svoje interese in ne gre več za partnerski odnos. Podjetja, ki niso sposobna v teh razmerah odplačevati svojega dolga, postanejo za banke slabi komitenti in so najpogosteje prepuščena sama sebi pri reševanju težav. Banka se od takega podjetja oddalji in skuša kar najhitreje izterjati vse zapadle obveznosti.

Vseh podjetij, ki imajo težave, ni mogoče rešiti, zato tudi nekaj teh propade. Bi bilo pa teh primerov bistveno manj, če bi banke pokazale interes za njihovo rešitev. Menim, da bi se moral spremeniti odnos bank do svojih komitentov, ki zaidejo v težave, predvsem na področju poglobljenega aktivnega sodelovanja in strokovne pomoči podjetju, katerih rezultat je izhod iz nastalih težav. Banke v tujini oblikujejo posebne oddelke, katerih naloge so svetovanje, sporazumevanje, podpora in dogovarjanje s komitenti glede ukrepov za izhod iz težav. Na ta način se oblikujejo pristni partnerski odnosi, ki temeljijo na medsebojnem zaupanju, zadovoljstvu in dobrem dolgoročnem sodelovanju, ki je obojestransko koristno.

Odnos banka–komitent je tek na dolge proge, kjer mora banka dobro poznati poslovanje podjetja (njegove dobre in slabe strani), znati podjetju svetovati pri izbiri primernih bančnih produktov in ukrepov, ki bi izboljšali finančno sliko podjetja. Na ta način se krepí medsebojno zaupanje, ki lahko odpravi marsikatero oviro (najpomembnejša je pridobivanje informacij s strani podjetja o poslovanju in razmerah) na poslovni poti podjetja.

V nadaljevanju predstavljam, kako osnovne značilnosti, ki opredeljujejo MSP, hkrati predstavljajo tudi ovire pri financiranju.

1.3.3 Predstavitev podjetja posojilodajalcu

Mala in mlada podjetja se soočajo s težavo predstavitve svoje kreditne sposobnosti (Scholtens, 1999, str. 137) in dejanske kakovosti podjetja potencialnim posojilodajalcem (Berger & Udell, 1998, str. 616). Predvsem mlada podjetja ob zagonu svoje dejavnosti potrebujejo tudi zunanje finančne vire, ki pa jih posojilodajalci težko odobrijo samo na podlagi poslovnega načrta. Banke tako običajno zahtevajo vsaj podatke iz zaključnih računov enega polnega poslovnega leta, da si ustvarijo sliko o prihodnosti podjetja in smiselnosti njegovega financiranja.

Posojilodajalec zaradi netransparentnosti namreč ne more biti prepričan, ali je podjetje dejansko plačilno sposobno in ali bo sredstva uporabilo za dogovorjene namene, saj se tu lahko pojavi moralni hazard (Hyytinen & Vaananen, 2006, str. 323), ki navadno nastopi,

ko je znesek zunaj pridobljenega financiranja relativno večji glede na obstoječo količino notranjih finančnih sredstev podjetja.

Mala podjetja v zgodnjih fazah razvojnega cikla še nimajo veliko sredstev, ki bi jih lahko ovrednotila in zastavila kot zavarovanje posojila, imajo kratko zgodovino odplačevanja dolgov ali zabeleženih donosov poslovanja, na kar bi se lahko posojilodajalci oprli. Za mala mlada podjetja je zato značilno, da dajo posojilodajalci pri odobritvi posojil velik poudarek kreditni sposobnosti lastnika podjetja, saj ima ta verjetno daljšo kreditno in odplačilno zgodovino, več sredstev, ki bi jih bilo mogoče zastaviti, in več osebnih podatkov, ki bi jih potencialni posojilodajalci lažje ocenili (Berger & Udell, 1998, str. 660).

Finančne institucije namreč kot zavarovanje pri odobritvi posojil zahtevajo, da podjetja posedujejo določen odstotek lastniških virov. Zato je tudi pomembna odločitev, ali se bo podjetje dodatno financiralo iz zunanjih lastniških ali dolžniških virov (Berger & Udell, 1998, str. 624). Tista podjetja, ki želijo ohraniti popoln nadzor nad podjetjem, se bodo raje dolžniško zadolževala, kar je značilno predvsem za družinska podjetja (Hutchinson, 1995, str. 231).

Nekatera podjetja pa bodo glede na okoliščine izbrala najprej lastniško financiranje, da se na primer izognejo prevelikemu tveganju in ga delijo s tveganju bolj naklonjenimi vlagatelji (Berger & Udell, 1998, str. 660). To se običajno zgodi, ko visoko rastoča in visoko tvegana mlada podjetja pridobijo znatne zneske zunanjega lastniškega kapitala, predvsem s strani poslovnih angelov in skladov tveganega kapitala, preden jim finančne institucije odobrijo zunanje dolžniške finančne vire (Berger & Udell, 1998, str. 624).

1.3.4 Asimetrija informacij

Verjetno najpomembnejša značilnost, ki definira financiranje malih podjetij, je njihova informacijska netransparentnost ali neprosojnost (angl. *opacity*) (e.g. Berger & Udell, 1998, str. 616; Hyytinen & Vaananen, 2006; Torre et al., 2008, str. 2) in s tem povezane asimetrične informacije med lastniki podjetja in potencialnimi zunanjimi vlagatelji ali posojilodajalci. Poslovanje, sklepanje pogodb in dogovorov z zaposlenimi, njihovimi dobavitelji in kupci ni nujno objavljeno v množičnih medijih. Take informacije so za razliko od velikih podjetij zasebne.

Majhna podjetja tudi niso zavezana k reviziji svojih računovodskih izkazov (Berger & Udell, 1998, str. 616), kar dodatno prispeva k asimetriji informacij o podjetju med vlagatelji in posojilodajalci ter podjetjem. Zaradi netransparentnosti MSP propade velik delež na institucije naslovljenih prošenj za financiranje, ki ne želijo preveč osebnega odnosa s posojilojemalcem in se zanašajo predvsem na trdne, objektivne in transparentne informacije o poslovanju in finančnem stanju podjetja.

Asimetrične informacije se tako pogosteje pojavljajo pri malih podjetjih zaradi pomanjkanja javno objavljenih informacij (Carpenter & Petersen, 2002), kar oskrbnike zunanjih virov financiranja navaja k temu, da je financiranje malih podjetij bolj tvegan posel kot bi bilo to pri velikih podjetjih. Tudi Garcia-Appendini (2008, str. 1) je mnenja, da je posojanje malim podjetjem tvegano zaradi moralnega hazarda in problema neugodne izbire. Pri malih podjetjih običajno tudi ni razpoložljivih trdnih ali preverljivih informacij, zato mora posojanje temeljiti na mehkih informacijah, ki pa so težje dostopne.

Pri tem imajo dobavitelji prednost pred bankami, saj v odnosu s podjetjem pridobijo dodatne informacije. Tako pridobljene informacije so mehke in jih je težje prenesti do drugih posojilodajalcev, na primer do bank. Banke lahko te informacije v omejenem obsegu zgolj povzamejo po zgodovini poslovanja podjetij in njihovih dobaviteljev (García-Appendini, 2008, str. 1).

Na podlagi vpogleda v zaključne račune podjetij lahko izračunajo na primer dneve obračanja obveznosti do dobaviteljev ter skupaj s podatki o blokadah računov sklepajo o kreditni disciplini in sposobnosti obravnavanega podjetja. Posojilodajalci se tudi želijo izogniti financiranju novo nastalih in zelo mladih podjetij, saj tem običajno primanjkuje premoženja za zavarovanje posojil, in podjetij s sicer visokimi potencialnimi donosi, vendar ob znatnem tveganju neuspeha (The SME financing gap: Theory and evidence, 2006, str. 9).

1.4 Mala in srednja podjetja v Sloveniji

Razvoj MSP izboljšuje učinkovitost gospodarstva. Daje ustrezno fleksibilnost in zaokroženost ter vodi do nastajanja svetovno konkurenčnih podjetij. Bistvenega pomena je dejstvo, da enote malega gospodarstva omogočajo prilagajanje velikostne strukture slovenskega gospodarstva konkurenčni evropski in svetovni strukturi. Za MSP sta značilna večja prilagodljivost ter razvoj novih tehnologij in proizvodov (Tajnikar, 1997, str. 17).

Z razvojem MSP se hkrati spreminja tudi sektorska struktura gospodarstva. Slovenija se spreminja iz tipične industrijske države v državo z razvitimi sekundarnimi in terciarnimi sektorji. Največ novih podjetij tako nastaja na področju finančnih in drugih poslovnih storitev ter trgovine. Z razvojem malega gospodarstva se ne dopolnjuje le velikostna struktura slovenskega gospodarstva, ampak se spreminja tudi industrijska podoba države (Tajnikar, 1997, str. 21). V Sloveniji se po 55. členu Zakonu o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD-1, Ur. l. RS, št. 65/2009) podjetja razvrščajo na mikro, mala, srednja ter velika podjetja glede na povprečno število zaposlenih, čiste prihodke od prodaje v zadnjem poslovnem letu ter vrednost aktive na presečni dan v bilanci stanja; kriteriji so predstavljeni v Tabeli 1.

Tabela 1: Kriteriji za razvrstitev podjetij po velikosti

Velikost podjetja	Št. zaposlenih	Čisti prihodki od prodaje	Vrednost aktive
MIKRO	< 10	< EUR 2.000.000,00	< EUR 2.000.000,00
MAJHNA	< 50	< EUR 8.800.000,00	< EUR 4.400.000,00
SREDNJA	< 250	< EUR 35.000.000,00	< EUR 17.500.000,00
VELIKA	Tisto, ki ni po kriterijih mikro, mala in srednja družba		

Vir: ZGD-1, Ur. l. RS, št. 65/2009.

Družbe se v skladu z navedenimi merili razvrščajo ali prerazvrščajo (izpolnjena morata biti najmanj dva kriterija posameznega velikostnega razreda) na mikro, majhne, srednje in velike družbe na podlagi podatkov dveh zaporednih poslovnih let na bilančni presečni dan bilance stanja. V vsakem primeru so velike družbe banke, zavarovalnice, borza vrednostnih papirjev in tiste družbe, ki morajo po zakonu pripraviti konsolidirano letno poročilo (družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena eni ali več družbam s sedežem v Republiki Sloveniji ali zunaj nje (podrejene družbe), če je nadrejena družba ali ena od podrejenih družb organizirana kot kapitalska družba, kot dvojna družba ali kot druga istovrstna pravnoorganizacijska oblika po pravu države sedeža družbe).

Tabela 2: Število podjetij v Sloveniji po velikostnih razredih, število zaposlenih v teh podjetjih, višina ustvarjenih prihodkov po velikostnih razredih podjetij, ustvarjena dodana vrednost v Sloveniji po velikostnih razredih v letu 2013

Velikost	Število	Delež	Zaposleni	Delež	Prihodki od prodaje (v mrd EUR)	Delež	Dodana vrednost (v mrd EUR)	Delež
MIKRO	119.783	94,5 %	200.868	34,9 %	16,59	21,0 %	3,7	22,0 %
MAJHNA	5.577	4,4 %	106.477	18,5 %	16,75	21,2 %	3,2	19,0 %
SREDNJA	1.141	0,9 %	112.808	19,6 %	20,38	25,8 %	3,8	22,0 %
VELIKA	254	0,2 %	155.399	27,0 %	25,28	32,0 %	6,3	37,0 %
SKUPAJ	126.754	100 %	575.552	100 %	79	100 %	17	100 %

Vir: Statopis, Statistični pregled Slovenije 2014, 2015, str. 70.

Iz Tabele 2 je razvidno, da je za Slovenijo v letu 2013 veljalo, da so po številu občutno prevladovala mikro podjetja, ki jih je kar 94,5 %, malih podjetij je 4,4 % in srednje velikih podjetij 0,9 % ter velikih le 0,20 %. MSP je skupaj kar 99,80 %. Podatki kažejo, da je struktura podjetij v Sloveniji vse bolj podobna strukturi, ki je značilna za razvitejše države EU. Delež vseh zaposlenih v MSP leta 2013 je znašal v Sloveniji 73 % (mikro podjetja 34,9 %, mala podjetja 18,50 % in srednje velika podjetja 19,60 %). MSP so v letu 2013

ustvarila 53,72 milijarde EUR čistih prihodkov od prodaje (68 % vseh čistih prihodkov od prodaje podjetij) in 10,7 milijarde EUR dodane vrednosti (53 % celotne ustvarjene dodane vrednosti podjetij). Vsi podatki v tabeli so s področja strukturne statistike podjetij, ki zajemajo nefinančne poslovne dejavnosti, mikro podjetja (0–9 oseb), majhna (10–49 oseb), srednje velika (50–249 oseb) in velika podjetja (250 in več oseb).

1.4.1 Vrzeli slovenskega podjetniškega okolja

Na trenutne gospodarske razmere v Sloveniji vplivajo naslednji dejavniki:

- zaostrene razmere na mednarodnih finančnih trgih,
- prezadolženost podjetij,
- nizka kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema,
- nekonkurenčnost slovenskega poslovnega okolja in prepočasno izvajanje strukturnih reform.

V Tabeli 3 so strnjeni razlogi manjše ponudbe in povpraševanja po posojilih bank. S širjenjem dolžniške krize so se poslabšale bonitetne ocene držav in bank. To poslabšanje se najprej pokaže v naraščanju zahtevanih donosnosti na izdane dolžniške vrednostne papirje (državne obveznice) in se nato prenesejo v višje stroške zadolževanja bank in podjetij. Višji stroški zadolževanja pa omejujejo povpraševanje podjetij po posojilih, saj je obseg projektov, ki lahko zagotovijo zadostno donosnost za pokrivanje visokih stroškov virov financiranja, omejen. Omejeno je tako povpraševanje kot tudi ponudba posojil.

Tabela 3: Razlogi za manjšo ponudbo in povpraševanje po posojilih

Povpraševanje po posojilih	Ponudba posojil
Evropska dolžniška kriza	Omejen obseg virov (nezaupanje med bankami, nizka rast vlog nebančnega sektorja)
Slabše bonitetne ocene podjetij/ višji stroški financiranja	Visoki stroški virov (poslabšanje bonitetnih ocen držav in bank)
Makroekonomske razmere	Nizka kapitalska ustreznost bančnega sistema
Visoka zadolženost podjetij	Poslabšanje kakovosti kreditnega portfelja
Plačilna nedisciplina	
Neugodne razmere na trgu dela – manjše povpraševanje po posojilih gospodinjstev	
Zmanjšanje vrednosti/likvidnosti premoženja, primerne za zastavo	

S širjenjem posledic krize v realno gospodarstvo se upočasnjuje gospodarska rast v Sloveniji in njenih trgovinskih partnericah. Trend novih naročil je zastal, ni naložb, novih

gradbenih del, država se sooča z visoko stopnjo brezposelnosti, rast plač je omejena, kar vpliva tudi na zmanjšanje povpraševanja gospodinjstev (potrošnja, ki je osnovno gonilo gospodarske rasti). Visoka zadolženost in finančni vzvod zmanjšujeta sposobnost podjetij, da servisirajo svoj dolg, hkrati pa zmanjšujejo njihovo kreditno sposobnost za najetje novih posojil. Neugodne makroekonomske razmere in razmah plačilne nediscipline podjetjem onemogočajo načrtovanje prihodnjih denarnih tokov, s čimer se njihovo povpraševanje po posojilih še dodatno zmanjšuje.

Na povpraševanje in ponudbo posojil vpliva tudi znižanje vrednosti premoženja oziroma njihova manjša likvidnost (nepremičnine, vrednostni papirji). Posojilojemalci imajo tako manj premoženja, ki bi ga lahko zastavili kot zavarovanje posojila, kar zopet vpliva na njihovo kreditno sposobnost. Na drugi strani pa banke težje unovčujejo zaseženo premoženje oziroma pri obstoječih poslih zahtevajo dodatna zavarovanja.

V primerjavi z evroobmočjem ima po podatkih Banke Slovenije slovenski bančni sistem nizko kapitalsko ustreznost, narašča delež slabih naložb, hkrati pa se zmanjšuje obseg posojil. Kapitalska ustreznost osnovnega temeljnega kapitala slovenskega bančnega sistema je nižja od povprečja EU in pri 11 slovenskih bankah ne dosega 9 % (vrednost, ki na ravni EU predstavlja merilo zadostne kapitalske ustreznosti). Sposobnost lastnikov bank zagotoviti dodaten kapital je v neugodnih gospodarskih razmerah manjša.

Banke zato zmanjšujejo finančni vzvod z zmanjševanjem obsega in tveganosti poslovanja; to skušajo doseči s selektivnim kreditiranjem, ki se odraža v zaostrenih kreditnih standardih in kreditnih pogojih, hkrati pa se banke usmerjajo na posojila gospodinjstvom in državi, kjer so uteži tveganosti nižje. Nižji obseg posojil pa je tudi posledica poslabševanja kakovosti obstoječega kreditnega portfelja, ki kapital obremenjuje s povečanjem uteži tveganosti in z višjimi stroški oslabitev, ki imajo prek poslovnega rezultata negativen učinek na kapital.

Kakovost kreditnega portfelja se je po podatkih Banke Slovenije v obdobju 2009–2011 močno poslabšala, ta trend pa se je nadaljeval tudi v prihodnjih letih. Dinamika poslabševanja kreditnega portfelja je bila najbolj izrazita v gradbeništvu, kjer je bila panoga deležna vrednostnih popravkov, ki so negativno vplivali na poslovni izid bank. V bančnih naložbah se je povečal delež komitentov z zamudami pri poravnavanju obveznosti. Po podatkih Banke Slovenije, ki so predstavljeni v Prilogi 1, je do septembra 2011 delež razvrščenih terjatev z zamudami dosegel 11,4 % oziroma je stanje teh naložb doseglo 5,7 milijarde EUR, banke pa so v tem obdobju oblikovale slabitve in rezervacije za 2,9 milijarde EUR, kar predstavlja 5,9 % razvrščenih terjatev.

1.4.2 Nekonkurenčnost slovenskega poslovnega okolja in prepočasno izvajanje strukturnih reform

Osnova za doseganje stabilne in vzdržne gospodarske rasti sta izvozno usmerjeno gospodarstvo in prožen trg delovne sile. Po podatkih Urada za makroekonomski razvoj (v nadaljevanju UMAR) in Banke Slovenije je za Slovenijo značilno, da je gospodarska rast v predkriznem obdobju v premajhni meri temeljila na povišanju produktivnosti, ki bi izhajala iz izboljšanja dejavnikov konkurenčnosti. Relativno nižja produktivnost je predvsem posledica strukture slovenskega gospodarstva (manjši delež tehnološko zahtevnejših in na znanju temelječih proizvodov oziroma storitev) in nižje ravni produktivnosti posameznih sektorjev. To se je v času gospodarske krize pokazalo kot ključna slabost gospodarstva in ovira pri hitrejšem okrevanju.

Pri izboljšanju konkurenčnosti gospodarstva je ključna aktivna vloga podjetniškega sektorja. Ukrepi za izboljšanje konkurenčnosti (zaposlovanje, plačilna disciplina, spodbujanje razvojnih naložb itd.) so pomemben korak pri odpravljanju ovir za hitrejši razvoj in oblikovanju spodbudnejšega poslovnega okolja, ne morejo pa nadomestiti prizadevanja gospodarstva za izboljšanje svojih proizvodov in storitev, podjetniške iniciative, učinkovitega usmerjanja sredstev v raziskave in inovacije na podjetniški ravni in kakovostnega menedžmenta.

V dokumentu »Pogledi na strateške izzive ekonomske politike v Sloveniji«, ki ga je objavila Banka Slovenije na svoji spletni strani v decembru 2015, je predstavljenih nekaj pomembnih izzivov, s katerimi se bo morala Slovenija še soočiti. Med ključnimi prioritetami za vzpostavitev makroekonomske in finančne stabilnosti je treba izpostaviti sprejem jasnih in povezanih srednjeročnih ukrepov, ki bodo prispevali k:

- okrevanju finančnega sektorja,
- prestrukturiranju podjetniškega sektorja in
- povečanju vzdržnosti javnih financ.

Uspešnost teh ukrepov bo odvisna od politične volje, družbenega dogovora in koordinacije nosilcev politik. Ključen pa bo prenos teh ukrepov v realni sektor, ki se bo kazal v spodbujanju zasebnih naložb, lastniškem prestrukturiranju in korporativnem upravljanju ter financiranju MSP.

Osnovna pogoja za krepitev naložb sta zaključek procesa prestrukturiranja ter povečano povpraševanje po dobrinah in storitvah. Tista podjetja, ki so močno zadolžena (to vpliva na kreditno oceno in sposobnost najemanja novih kreditov), se trenutno osredotočajo na razdolževanje in s tem na izboljšanje svojih bilanc. Zelo pomemben del prestrukturiranja podjetij pa bo moral biti tudi v modelu financiranja, in sicer prehod iz dolžniškega v lastniško financiranje. Osnova za to je večja odprtost domačim in tujim virom, ki bo prinesla tudi spremembe v lastniških strukturah (privatizacija gospodarstva, saj ima država previsok delež lastništva), nove naložbe pa bodo hkrati prinesle izboljšave tudi v poslovnem okolju, predvsem na področju produktivnosti.

Na konkurenčnost gospodarstva vpliva tudi ureditev na področju socialne varnosti (poleg tega tudi na položaj javnih financ), saj povzroča relativno visoke obremenitve gospodarstva, ki se bodo ob starajočem se prebivalstvu še povečevale, zato dolgoročno ni vzdržna. Za razbremenitev gospodarstva s prispevki za socialno varnost je nujna prilagoditev sistemov pokojninskega in zdravstvenega zavarovanja (podaljševanje dejanske delovne dobe, krepitev prostovoljnih zavarovanj itd.). Ker samo ti ukrepi verjetno ne bodo zadostovali, pa bodo potrebne tudi spremembe javnofinančnih virov, predvsem njihovo prestrukturiranje. Strukturne reforme so potrebne na področju celotnih javnih financ, kjer se povečuje nesorazmerje med javnofinančnimi prihodki in odhodki; problematična je zlasti relativno manjša usmerjenost v izdatke oziroma porabo države.

1.4.3 Ukrepi na področju financiranja MSP

Z vidika MSP je ustvarjanje podpornega okolja v smislu dostopnosti do različnih virov financiranja velik doprinos k izboljšanju potenciala gospodarske rasti. V mislih imam predvsem nove finančne instrumente za novoustanovljena in mlada hitrorastoča podjetja in večje ozaveščanje podjetnikov o različnih možnostih financiranja poslovanja. Bančni sistem ne more v celoti zadostiti potrebam MSP glede finančnih virov. Tujina ima na primer dobro razvite sklade tveganega kapitala, ki dobro zapolnjujejo vrzel na področjih, kjer je banke ne morejo; kreditiranje je v osnovi tvegana dejavnost in presojanje bonitete novonastalih ter hitrorastočih podjetij ni preprosto. Alternativne možnosti financiranja pa odpirajo tudi vprašanja, ali so se podjetniki pripravljene odpovedati delu lastništva in nadzora v zameno za finančne vire.

Z vidika bank bo kreditna aktivnost še naprej šibka. Dokler bo kakovost terjatev slaba, pričakovana stopnja neplačila pa visoka, ni pričakovati hitrega okrevanja kreditne aktivnosti. Po drugi strani pa morajo banke paziti, da kreditne rasti ne spodbujajo z rahljanjem kreditnih standardov. Pozornost mora biti usmerjena h kakovosti kreditiranja (k dobrim posojilojemalcem), ne pa k obsegu. Raziskovalci Banke Slovenije ugotavljajo, da se kreditna tveganja krepijo in se je neustrezno podeljevanje kreditov nadaljevalo tudi po izbruhu krize (finančni viri se niso porabili za krepitev produktivnosti, ampak predvsem za finančne naložbe). To kaže na to, da morajo banke za določene stranke močno zaostri kreditne standarde.

Banke so v procesu prestrukturiranja nedonosnih terjatev. V začetku je bil poudarek na nedonosnih terjatvah velikih družb, zdaj pa se pozornost namenja še prestrukturiranju nedonosnih terjatev do MSP, kjer gre zaradi opisanih značilnosti MSP težko presojati, katera podjetja so zmožna preživeti in se jih splača prestrukturirati. V veliko pomoč pri reševanju teh terjatev bi bila učinkovita pravna ureditev na področju insolvenčnih postopkov in izterjave dolgov, ki bi bolj povečali pozitivne učinke prestrukturiranja (nižji

stroški unovčitve kreditnih zavarovanj, nastanek trga slabih posojil, večji izplen iz stečajnih postopkov itd.).

Prenos pomembnega dela slabih posojil na Družbo za upravljanje terjatev bank (v nadaljevanju DUBT) in proces prestrukturiranja preostanka nedonosnih terjatev sta pomembna dejavnika za stabilizacijo bančnega sektorja. Krepi se tudi regulatorni in nadzorniški okvir z namenom zagotavljanja stabilnosti in odpornosti finančnega sistema pred krizami. Vsi ti elementi vplivajo na poslovne modele bank, saj smo priča konsolidaciji v bančnem sektorju. Glede na velikost gospodarstva je ključno zmanjšanje števila bank, saj bi to moralo prispevati k ekonomiji obsega in s tem povečati učinkovitost ter dobičkonosnost na ravni bančnega sistema kot celote.

Višji regulatorni stroški in nizke obrestne mere na kratek rok sicer povzročajo pritiske na dobičkonosnost bank, s tem da se banke v iskanju višjih dobičkov ne bi smele spuščati v tvegane kreditne posle, ampak iskati dobre projekte, ki so rezultat preišljenih poslovnih načrtov. Zato so nujno potrebni racionalizacija poslovanja in spremenjeni poslovni modeli bank, ki bodo prispevali k izboljšanju, stabilnosti in večji dobičkonosnosti bančnega sistema na dolgi rok.

2 BONITETA PODJETJA

2.1 Pojem boniteta podjetja

Boniteta je v sodobnem pomenu zelo širok in kompleksen pojem in jo tudi različni avtorji različno opredeljujejo. Na splošno pa lahko rečemo, da gre za skupek pozitivnih in negativnih dejavnikov ter procesov v podjetju in njegovem okolju, ki vplivajo na uspešnost poslovanja podjetja (Knez Riedl, 1994, str. 478).

Poznamo tradicionalno in sodobno pojmovanje bonitete. Ožje oziroma tradicionalno pojmovanje bonitete podjetja upošteva in poudarja le posamezne lastnosti podjetja (likvidnost njegovih sredstev, finančna varnost, donosnost). Gre za upoštevanje predvsem lastnosti, pomembne za finančno varnost podjetja (Knez Riedl, 2000, str. 19). Razmere v okolju pa se zelo hitro spreminjajo (razvoj tehnike in znanosti, družbenopolitične spremembe, globalizacija, gospodarska nihanja, gospodarske krize, likvidacije in stečaji podjetij itd.) in povzročajo, da ne moremo spremljati samo preteklosti poslovanja, ampak moramo upoštevati tudi dejavnike v prihodnosti. Te vključuje sodobno pojmovanje bonitete. Sodobna boniteta podjetja odseva kakovost poslovanja podjetja, ki se kaže v njegovi zanesljivosti, solidnosti, uspešnosti in obetavnosti. V ozadju je celostno mišljenje, ki gleda na podjetje kot na razgibano celoto številnih različnih in soodvisnih prvin (Knez Riedl, 2000, str. 20).

Glavne razlike, kjer se sodobno pojmovanje bonitete podjetja razlikuje od tradicionalnega, so (Knez Riedl, 2000, str. 20):

- ob količinskih dejavnikih upošteva tudi kakovostne in med njimi vse bolj zmožnosti (potenciale) podjetja,
- izhaja sicer iz preteklosti podjetja, a je načrtno usmerjeno v prihodnost,
- upošteva tudi dogajanja in stanja zunaj podjetja, v njegovem okolju,
- za uspeh podjetja je pomemben tudi razvoj, usklajen z naravnim in drugim okoljem.

Z vidika banke pa je osnovna dilema pri opredelitvi bonitete v tem, ali naj bo ocena bonitete podjetja povezana le s tistimi pokazatelji, ki neposredno potrjujejo, da ima opravka z zanesljivim ali nezanesljivim dolžnikom, ali pa je obvezno analizirati vse tiste dejavnike, ki vplivajo na ekonomsko stabilnost, ugled in perspektivo podjetja v poslovnem svetu, dober položaj na trgu ter dobre razvojne in proizvodne programe, ki omogočajo dolgoročno rast in obstoj podjetja.

Bonitetna ocena podjetja je tako odvisna od številnih, med seboj pogojenih dejavnikov, ki so kvantitativne in kvalitativne narave. Slednji so povezani s kadri, predvsem z managementom, s kakovostjo upravljanja in vodenja, s trgom in trženjem, s tehnično-tehnološkimi značilnostmi, z organizacijo, informacijskim sistemom in podobnim. Kvantitativni dejavniki pa so predvsem kazalniki uspešnosti in premoženjsko-finančnega položaja (Knez Riedl, 1993, str. 162). S tega vidika lahko opredelimo boniteto kot sposobnost podjetja za preživetje in razvoj.

Boniteta podjetja pridobiva vse večji pomen, ne samo v banki, ampak tudi pri sklepanju vseh vrst pogodbenih razmerij. Poznavanje lastne bonitete podjetja in bonitete poslovnih partnerjev, s katerimi sodelujejo, omogoča sprejemanje kakovostnih poslovnih odločitev.

Danes se banke poslužujejo sodobnih načinov presojanja bonitete podjetja, ki poleg upoštevanja kvantitativnih dejavnikov (poslovni rezultat, višina in gibanje prihodkov, višina in gibanje zalog, denarni tok, likvidnost, finančna varnost itd.) dajejo velik poudarek tudi kvalitativnim oziroma neračunovodskim dejavnikom in njihovemu medsebojnemu povezovanju. Usmerjeni so v prihodnost (ocena realnosti prikazanih prihodnjih poslovnih rezultatov podjetja, ocena prihodnjih denarnih tokov podjetja in izkaz finančnega izida) in ne proučujejo le preteklega dogajanja. Pomembno vlogo tako igrajo splošni podatki o podjetju, razvojne možnosti podjetja, tveganost panoge, v kateri podjetje deluje, položaj podjetja znotraj panoge, podpora lastnika(ov) podjetja, odnosi z dobavitelji in kupci itd.

2.2 Pomen presojanja bonitete podjetja v banki

Banke imajo zelo pomembno narodnogospodarsko vlogo, zato so podvržene močni regulativi in nadzoru s strani pristojnih institucij. Po naravi poslovanja so »proizvajalke

tveganj«, saj tveganje sprejemajo, ga transformirajo in vgrajujejo v različne bančne produkte in storitve. Tveganje potencialno zmanjšuje dobiček oziroma povečuje izgubo, zato postaja upravljanje s tveganji ključna bančna funkcija, saj aktivno upravljanje s tveganji lahko pomeni veliko konkurenčno prednost.

V grobem lahko naložbe poslovnih bank razvrstimo v štiri področja, in sicer posojila podjetjem, posojila prebivalstvu, hipotekarna posojila in naložbe v vrednostne papirje. Že iz naložbene politike je razvidno, da je kreditno tvegaje glavno tveganje, ki so mu izpostavljene banke. V bankah že prevladuje mnenje, da okoli 50 % vseh bančnih problemov izhaja iz kreditnega tveganja, s 35 % deležem sledi operativno tveganje, medtem ko vsa ostala tveganja skupaj predstavljajo le 15 % (Cruz, 2002, str. 5).

2.3 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je tveganje nastanka finančne izgube, ki je posledica dolžnikove nezmožnosti, da zaradi kateregakoli razloga ne izpolni svoje finančne ali pogodbene obveznosti do banke v celoti. Banke so izpostavljene kreditnemu tveganju na vseh področjih aktivnosti banke: kreditiranju, trgovanju, vlaganju, upravljanju z likvidnostjo in upravljanju s sredstvi.

Pri kreditnem tveganju nastopajo pretežno tri vrste tveganj (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006):

- tveganje neplačila (verjetnost, da v določenem časovnem obdobju pride do zamud pri vračanju kredita);
- tveganje izpostavljenosti (izvira iz nepoznavanja prihodnje izpostavljenosti v primeru neplačila (okvirni krediti, limiti na transakcijskih računih));
- tveganje poplačila (možnost, da v primeru neplačila v nadaljnji izterjavi ali z unovčenjem zavarovanj ne bo prišlo do poplačila vseh obveznosti kreditojemalca do banke – kakovost zavarovanja ima zelo pomembno vlogo).

Kreditno tveganje izhaja iz negotovosti plačila glavnice in/ali obresti ob njihovi zapadlosti s strani kreditojemalca. Prav tako kreditno tveganje izhaja tudi iz prerazporeditve kreditov navzgor ali navzdol (Shimko, 1999, str. 137). V teku življenjskega cikla kredita se namreč zaradi razlogov na strani kreditojemalca banka lahko odloči za oblikovanje dodatnih rezervacij ali njihovo ukinitvev. Odločitev je odvisna od rednosti odplačevanja kredita, zavarovanja kredita, finančnih rezultatov podjetja, zakonodaje v posamezni državi in strategije banke.

2.3.1 Pomen ocenjevanja in upravljanja kreditnega tveganja

Banka si vnaprej določi kriterije za kreditiranje, kot so vrste kreditov, vrste komitentov, omejitve za posamezne komitente, omejitve koncentracije v posameznih ciljnih skupinah komitentov, ročnost kreditov, cena kreditov (obrestne mere), oblike in kriteriji zavarovanja kreditov, določitev pooblastil pri kreditnem poslovanju in določitev postopkov nadzora nad kreditnim portfeljem.

Merjenje kreditnega tveganja posamezne naložbe je ključno, če želi banka pravilno oceniti ceno posojila ali kreditno sposobnost, ki je izražena v obliki bonitetne kategorije, in postaviti primerno zgornjo mejo zadolževanja posameznega posojilojemalca oziroma oceniti največjo sprejemljivo izpostavljenost izgubi pri določenem posojilojemalcu (Saunders, 2000, str. 203). S tem se zmanjša kreditno tveganje, kljub temu pa se ga ne more povsem odpraviti. Preveliko izpostavljanje kreditnemu tveganju lahko ogrozi likvidnost banke; če glavnica in obresti niso trajno poplačane, pa sta ogrožena tako rentabilnost kot tudi premoženje, s katerim banka razpolaga.

Z oceno kreditnega tveganja oziroma bonitete ugotovimo, kakšna je verjetnost, da kreditojemalec ne bo poravnal svojih obveznosti. To banka ugotovi na osnovi informacij, ki jih ima o komitentu.

Za ugotavljanje, merjenje in upravljanje s tveganji morajo banke določiti načrt ukrepov obvladovanja tveganj po posameznih vrstah bančnih tveganj, ki obsega:

- notranje postopke za ugotavljanje in merjenje tveganj,
- ukrepe za obvladovanje tveganj in notranje postopke za izvajanje teh ukrepov ter
- notranje postopke za spremljanje izvajanja ukrepov za obvladovanje tveganj.

V namen zmanjševanja tveganja so banke ustanovile lastne službe, ki se v večini primerov imenujejo bonitetne službe. Te službe se ukvarjajo izključno z analizami bonitet podjetij, ki banko zaprosijo za odobritev večjega kratkoročnega ali dolgoročnega kredita. Glavni cilji bank pri določanju bonitete podjetij so:

- opredeliti višino tveganja, ki ga banka sprejema ob odobritvi posojila podjetju in
- je izražen v obliki bonitetnega ratinga oziroma razreda,
- opredeliti perspektivnost podjetja,
- opredeliti nevarne točke v poslovanju podjetja,
- opredeliti višino limita za kreditiranje podjetja s strani banke.

Banke imajo sicer organizirane lastne bonitetne službe, vendar pa kot vir informacij uporabljajo tudi bonitete specializiranih bonitetnih hiš. Upoštevajo predvsem podatke o rednosti poravnavanja obveznosti do dobaviteljev, posojilno priporočilo in oceno podjetja, ki ju določi bonitetna hiša, število zaposlenih, podatke o lastnikih itd. (Zrim, 2005, 16).

2.3.2 Ovire pri presojanju bonitete

Presojanje bonitete je vse zahtevnejše. Razlogi so predvsem naslednji (Knez Riedl, 2009, str. 27):

- nerazpoložljivi podatki in informacije,
- neizdelani in nedodelani načini merjenja kakovostnih dejavnikov,
- povpraševanje po boniteti komaj nastalih podjetij,
- panoge izgubljajo tradicionalne meje,
- krajši odzivni časi,
- razumljiv in pregleden način presojanja,
- infonomika (pomen in vloga informacije pri kreiranju novega pogleda na podjetje in njegovo ekonomiko),
- utemeljena mnenja,
- znanja, veščine in lastnosti presojevalcev.

Upravljanje s kreditnim tveganjem je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke. Skrbno upravljanje s kreditnim tveganjem vključuje preudarno upravljanje razmerja med tveganjem in donosom ter nadzor nad znižanjem kreditnega tveganja prek različnih vidikov, kot so kakovost, koncentracija, valuta, rok dospelosti, zavarovanje in vrsta kredita (Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah, 2006).

Za upravljanje s tveganji pa se postavlja pogoj, da je nujno potrebna prepletenost upravljanja s tveganji po celotni bančni piramidni strukturi, to je od najvišjega managementa do profitnih centrov na ravni, kjer se posli ustvarjajo (Krumberger, 2000, str. 72).

Osnovni namen presojanja bonitete podjetja je zagotoviti kakovostno odločitveno podlago pri sklepanju novih poslovnih razmerij oziroma obnavljanju in utrjevanju obstoječih poslovnih razmerij. Tako banke z boniteto podjetja zmanjšujejo in obvladujejo različna tveganja (predvsem kreditno tveganje), ki so jim izpostavljena, hkrati pa jim omogoča izboljšati komunikacijo z obstoječimi ali s potencialnimi novimi poslovnimi partnerji ter s tem odkrivati nove poslovne priložnosti.

Trenutne razmere v gospodarstvu, regulatorne zahteve ter konkurenčni pritiski na trgu finančnih posrednikov zahtevajo od bank hitro odzivnost na vseh organizacijskih ravneh. Kakovostna podpora odločanja, ki je posledica učinkovitih delovnih procesov, podprtih s primernimi informacijskimi sistemi, pa je odločilen dejavnik, ki privede do doseganja konkurenčnih prednosti.

2.3.3 Kreditna politika bank

Bančna zgodovina opozarja na pomembnost upravljanja kreditnega tveganja in izpostavlja osnovne dejavnike v kreditnih postopkih, ki so vplivali na slabo kakovost kreditnih plasmajev, in posledice zloma nekaterih ameriških bank (Hempel, Simonson, & Coleman, 1994, str. 370):

Te so:

- nepozornost na kreditne politike banke;
- množica splošnih, t. i. mehkih kreditnih pogojev in neupoštevanje jasnih standardov;
- neupoštevanje bančne politike;
- nevarne koncentracije kreditnih poslov;
- slab nadzor nad ljudmi, ki so sodelovali v kreditnih postopkih;
- slab sistem za nadzor kreditnih poslov;
- neupoštevanje kreditojemalčevih finančnih potreb;
- rast financiranja sivega trga ipd.

Osnova učinkovitega programa za upravljanje s kreditnim tveganjem so prepoznavanje obstoječih in potencialnih tveganj, značilnih za kreditne proizvode in aktivnosti banke, ter razvoj in uporaba jasno določenih, formalno zapisanih politik, ki določajo filozofijo kreditnega tveganja banke ter parametre, s pomočjo katerih bo tveganje nadzorovano.

Kreditne politike določajo okvir za posojanje ter izražajo kreditno kulturo banke in njene etične standarde. Politike morajo biti pravočasno razširjene, uporabljane na vseh ravneh organizacije ter občasno revidirane glede na spremembe v okolju oziroma na področju poslovanja. Kazati bi se morala v sestavi in kakovosti bančnega portfelja posojil, posojilni kulturi, njenih prioritetah, specifičnih postopkih in sredstvih za nadzor posojilne aktivnosti. Opredeljena mora biti v pisni obliki, da se zagotovi nedvoumnost usmeritev posojilne politike (Hempel et al., 1994, str. 374).

Baselski komite za bančni nadzor (angl. *Basel Committee on Banking Supervision*) trdi, da je večina problemov bank neposredno ali posredno posledica slabosti v upravljanju kreditnega tveganja. Hude izgube bank kot posledica kreditnega tveganja po navadi odražajo probleme na mnogih področjih, kot so kreditne koncentracije ter izgube zaradi nemarljivosti, nepazljivosti in nezadostnega nadzora (*Principles for the Management of Credit Risk*, 2000, str. 22).

Kreditne koncentracije (angl. *credit concentrations*) so vsake izpostavljenosti bank, kjer so potencialne izgube relativno velike glede na bančni kapital, celotna sredstva ali glede na celotno kreditno tveganje banke. Predvsem so to koncentracije kreditov do posameznih posojilojemalcev, do skupine povezanih oseb ali gospodarskih dejavnosti.

Komite ugotavlja, da se problemi pojavljajo že v samem procesu odobravanja kredita in pri nadzoru po odobritvi. Za banke že ocenitev kreditnega tveganja in odobritev kredita predstavljata izziv, saj so v času vse večje globalizacije konkurenčni pritiski vse hujši, odločitve pa vse hitrejšje. Zato se zanemari pridobivanje periodičnih finančnih informacij posojiljemalcev z namenom ponovne ocenitve kakovosti kreditov in ustreznosti zavarovanj. Odpovedujejo kontrole, s katerimi banke ugotavljajo prevare v zvezi s posojanjem oziroma pomanjkanje previdnosti pri kreditiranju posojiljemalcev z visokim finančnim vzvodom. V analizah se ne upošteva vpliva poslovnih ciklov na kreditiranje in pesimističnih scenarijev pri oceni posojiljemalca, pojavljajo pa se tudi neustrezne ocene korelacije med finančnim stanjem posojiljemalca ter spremembo vrednosti in likvidnosti zavarovanja.

Bankam povzroča velike težave tudi subjektivno odločanje vodstva; kar pomeni, da je vodstvo naklonjeno odobravanju kreditov podjetjem, kjer so lastniki prijatelji, osebe s slovesom finančnih strokovnjakov ali slavne osebe.

2.3.4 Kreditni proces

Kreditni proces lahko opredelimo kot niz postopkov oziroma procesov, vse od prvega stika s komitentom, odobritev kredita, spremljavo kredita in kreditjemalca pa vse do poplačila kredita z vsemi zaračunanimi obrestmi in stroški. Ta je ustrezen, če vključuje proces odobritve kredita, proces spremljave kredita, proces zgodnjega odkrivanja povečanega kreditnega tveganja in proces razvrščanja dolžnika in/ali izpostavljenosti.

Ključne faze kreditnega procesa za ugotavljanje in določanje kreditnega tveganja so ocenjevanje bonitete komitenta, izdelava bonitetne ocene in odločitev o zavarovanju kredita. Faze kreditnega procesa so od banke do banke različne, vendar pa jih lahko strnemo v nekaj korakov, ki so prikazani v Tabeli 4.

Tabela 4: Faze kreditnega procesa

Faza kredit. procesa	Aktivnosti banke v posamezni fazi
Pridobivanje stranke	Priprava na sestanek s stranko in pridobivanje vseh potrebnih dokumentov
Ocenjevanje bonitete komitenta in izdelava ratinga	Ocena in analiza vseh pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na oceno tveganja dolžnika; rezultat bonitetne ocene je osnova za odobritev ali zavrnitev kredita ter določitev pogojev kredita glede na tveganje in pričakovani donos

Se nadaljuje

nadaljevanje

Faza kredit. procesa	Aktivnosti banke v posamezni fazi
Priprava kreditnega predloga	Komercialisti določijo primerno ceno kredita glede na bonitetno oceno in zavarovanje kredita
Odobritev	Odločitev o odobritvi oziroma zavrnitvi kreditnega predloga se sprejme na

	določeni ravni, ki ima pooblastila za odobravanje kreditov s strani posloводства
Realizacija kredita	Priprava in podpis kreditne pogodbe, ureditev zavarovanj, izvedba črpanja kredita
Nadzor in spremljava kredita	Stalen nadzor nad izpolnjevanjem pogodbenih obveznosti in spremljanje poslovanja kreditojemalca (konkurenca, tržne razmere) z namenom izdelave aktualne bonitetne ocene in ponovnega vrednotenja vrednosti zavarovanj
Ravnanje s problematičnimi krediti	V primeru očitnega poslabšanja finančnega stanja kreditojemalca so potrebni intenziven nadzor, prenos izterjave v pravno službo in morebitno reprogramiranje kredita

Vir: Interni vir izbrane banke, 2009.

2.4 Viri informacij za presojanje bonitete

Za kakovostno bonitetno oceno je potrebna bogata podatkovna podlaga. V množici podatkov in informacij se je vse težje znajti, kar lahko privede do težav pri ocenjevanju, zato je treba imeti pregled nad viri in pripraviti pravo strategijo iskanja kakovostnih informacij. Kreditno raziskovanje in s tem povezano iskanje pravih informacij sta osnova za določitev bonitetne ocene in nadalje za plasiranje kreditnega posla. Namen pridobljenih informacij je v razumevanju narave kreditojemalca iz naslova štirih temeljnih dejavnikov kreditnega posla, ki so opisani v Tabeli 5.

Tabela 5: Temeljni dejavniki kreditnega posla

Dejavniki kreditnega posla	Opis
Lastnosti kreditojemalca	Poštenost, odkritost in dobro ime so zelo pomembne vrline, ki vplivajo na kreditno tveganje. Neodkriti kreditojemalci naj ne bi čutili moralne zaveze za poplačilo kreditnega posla v primeru, da do njega pridejo z zavajanjem banke in na podlagi prikritih informacij.
Namen kreditnega posla	Namen kreditiranja mora biti jasen. Če ta ni znan, banka ne more pravilno določiti načrta vračanja kredita z denarnim tokom kreditojemalca. Naravo posla je treba ugotoviti tudi zato, da se izključi možnost o špekulativnih namenih. Včasih pa se banke odločijo uravnnavati ekonomsko rast s selektivnim kreditiranjem, kjer namen spada med pogoje odobritve.
Primarni vir poplačila	Ocena zmožnosti kreditojemalca, da bo iz tekočega poslovanja oziroma iz prihodnjega denarnega toka v določenem trenutku sposoben poplačati kredit. Zato morajo biti viri poplačila skrbno proučevani.

Se nadaljuje

nadaljevanje

Dejavniki kreditnega posla	Opis
Sekundarni vir poplačila	V primeru nezadostnega denarnega toka podjetja v trenutku zapadlosti kredita je pomembno, da ima banka ustrezna

	zavarovanja, ki vedno predstavljajo sekundarni vir poplačila. Vrednost zavarovanja pa mora biti takšna, da se lahko z njo pokrije glavnica kredita skupaj z vsemi obrestmi kakor tudi z vsemi pravnimi stroški, ki izhajajo iz naslova izterjave in unovčitve zavarovanja.
--	--

Vir: Hempel, H. G., Simonson, D. G., & Coleman, A. B.: Bank management: text & cases, 1994, str. 399.

Hempel et al. (1994, str. 399), navajajo tri osnovne vire za pridobitev informacij za oceno bonitete podjetja:

- potencialni kreditorejmalci

Osnovni vir informacij je potencialni kreditorejmalec sam, ki običajno zagotovi za banko najpomembnejše informacije. Kreditorejmalec v osnovi razpolaga z informacijami o vrsti kreditnega posla, ki ga potrebuje, ročnosti kreditnega posla, virih in načrtu poplačila, možnostih zavarovanja kreditnega posla, informacijah o preteklem zadolževanju (kje, za kaj itd.), informacijah o dobaviteljih, kupcih, plačilnih rokih, računovodstvu podjetja, o lastnikih podjetja ter o poslovni zgodovini in načrtih podjetja.

Pomemben del informacij pa si mora banka priskrbeti sama. Najprimernejša oblika njihovega pridobivanja so poslovni sestanki s podjetjem oziroma obiski in ogledi podjetij, kjer lahko z dobro strukturiranimi vprašanji pridobimo želene odgovore (izkušnje managementa, trgi podjetja, konkurenca, prednosti in slabosti podjetja glede na konkurenco, lastniki podjetja, podatki o produktih, trženjske priložnosti, strateški načrt razvoja podjetja, finančne potrebe pri uresničevanju zastavljenih ciljev podjetja itd.).

- interni viri banke

V primeru, da gre za znanega kreditorejmalca, ki je že sodeloval z banko, se lahko na podlagi preteklih podatkov oceni odkritost, poštenost, rednost poravnavanja zapadlih obveznosti kakor tudi višino obveznosti, ki jih je sposoben poravnati.

Primarni interni vir je transakcijski račun podjetja, iz katerega je možno razbrati npr. dobavitelje, kupce in druge kreditodajalce, pri katerih ima podjetje kakšen kreditni posel. Pri tem ni pomembno samo ime dobavitelja ali kupca, ampak predvsem koncentracija in aktivnosti, ki se dogajajo s posameznikom ali skupino.

Poleg transakcijskega računa predstavljajo vir informacij tudi vsi pretekli kreditni posli kakor tudi druga področja bančnega sodelovanja (garancije, depoziti, investicijsko bančništvo itd.).

- zunanji viri (institucije izven banke)

Zunanje vire predstavljajo različne agencije (Agencija RS za javno pravne evidence in storitve, Davčna uprava Republike Slovenije, registri sodišč itd.), dnevno časopisje, lokalna glasila, pogovori z zaposlenimi itd.

2.4.1 Letna poročila

Osnova za finančno analizo podjetja so računovodski izkazi, ki so edina verodostojna dokumentacija o poslovanju podjetja. Računovodske izkaze kot celoto sestavljajo (Slovenski računovodski standardi (v nadaljevanju SRS), Ur. l. RS, št. 118/2005):

- bilanca stanja;
- izkaz poslovnega izida;
- izkaz denarnih tokov;
- izkaz gibanja kapitala;
- priloge s pojasnili k izkazom;
- poslovno poročilo.

Letno poročilo majhnih kapitalskih družb, katerih delnice ne kotirajo na organiziranem trgu, pa mora vsebovati najmanj bilanco stanja, izkaz poslovnega izida in priloge s pojasnili k izkazom. Medtem ko letno poročilo za samostojne podjetnike in nekatere osebne družbe vsebuje najmanj bilanco stanja in izkaz poslovnega izida (SRS, Ur. l. RS, št. 118/2005).

Vse večjega pomena kvalitativnih informacij se zavedajo tudi podjetja sama, poleg tega pa jim to delno narekujejo tudi zakonodaja in računovodski standardi. Podlaga za presojanje bonitete podjetij v poslovnih bankah v veliki meri namreč predstavlja letno poročilo, katerega vsebino okvirno določajo ZGD-1 in SRS, vendar pa o njegovi podrobnejši vsebini odločajo podjetja sama, ki želijo s prostovoljnimi informacijami izboljšati letno poročilo.

Kakovost vsebine in sestavine letnega poročila imajo velik pomen za uspešno komuniciranje z zunanjimi uporabniki poslovnih informacij. Vse gospodarske družbe morajo sestaviti bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Izkaz gibanja kapitala, izkaz finančnega izida in poslovno poročilo, ki nima računovodske narave, pa sestavljajo le velike in srednje družbe, male družbe, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, ter družbe, ki so vključene v konsolidirane računovodske izkaze.

2.4.2 Zavarovanje pred kreditnim tveganjem

Pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo katerekoli druge pogodbe (garancije, akreditivi, odkup terjatev itd.), ki je osnova nastanka izpostavljenosti do banke, mora banka oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke in kakovost zavarovanja terjatev banke po vrsti in obsegu zavarovanja. Banka mora pri tem ves čas trajanja poslovnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremljati poslovanje osebe in kakovost zavarovanja terjatev banke (Zakon o bančništvu (v nadaljevanju ZBan-1), Ur. l. RS, št. 131/2006, 177. člen).

ZBan-1 (116. člen) opredeljuje kreditno zavarovanje kot način zmanjševanja kreditnega tveganja, povezanega z eno ali več izpostavljenostmi banke.

V bankah ločimo (Interni vir izbrane banke, 2009):

- stvarna zavarovanja in
- osebna zavarovanja.

Stvarno kreditno zavarovanje je vrsta zmanjševanja kreditnega tveganja, pri kateri je kreditno tveganje, povezano z izpostavljenostjo banke, zmanjšano zato, ker ima banka v primeru neizpolnitve nasprotne pogodbene stranke ali ob nastopu drugih pogodbeno določenih dogodkov, povezanih z nasprotno stranko, najmanj eno od naslednjih pravic:

- pravico prodati določeno premoženje zaradi poplačila svoje terjatve,
- pravico zagotoviti prenos ali pridobitev določenega premoženja,
- pravico obdržati določeno nedenarno premoženje ali denarne zneske,
- pravico zmanjšati oziroma pobotati znesek izpostavljenosti za znesek terjatve nasprotne stranke do banke,
- pravico nadomestiti znesek izpostavljenosti z zneskom v višini razlike med zneskom izpostavljenosti in zneskom terjatve nasprotne stranke do banke.

Stvarna zavarovanja lahko delimo na prvovrstna zavarovanja (definira jih Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih postavk in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, objavljen v Uradnem listu RS, št. 28/2007) in ostale oblike zavarovanj; obe obliki stvarnih zavarovanj sta predstavljeni v Prilogi 2.

Med stvarna kreditna zavarovanja spadajo tudi posli začasne prodaje oziroma nakupa in posli posoje oziroma izposoje vrednostnih papirjev ali blaga, če imajo značilnosti zmanjševanja kreditnega tveganja.

Osebno kreditno zavarovanje pa je vrsta zmanjševanja kreditnega tveganja, pri kateri je kreditno tveganje, povezano z izpostavljenostjo banke, zmanjšano zato, ker se je tretja

oseba zavezala, da bo plačala dolgovani znesek v primeru neizpolnitve nasprotne pogodbene stranke (kreditojemalca).

Banke se morajo zavedati pomembnosti kreditnega tveganja, ustrezne ocene kreditnega tveganja oziroma bonitete ter zavarovanja bančnih naložb. Pri svojem poslovanju je treba vedno računati na možnost izpada pri vračilu kredita. Zavarovanje predstavlja sekundarni vir vračila kreditnega posla v primeru, če kreditojemalec iz kakršnegakoli razloga preneha z odplačevanjem kredita.

Vrednost zavarovanja mora biti takšna, da v primeru neplačevanja kredita zadostuje za pokritje glavnice kredita, obresti, sodne stroške ter ostale stroške, povezane z unovčitvijo zavarovanja. Nikoli pa zavarovanje ne sme biti nadomestilo za slabo bonitetno oceno kreditojemalca in s tem pogoj za odobritev kredita. Načeloma se lahko oceni in upošteva kot zavarovanje poslov pri bankah tisto zavarovanje, ki ima vrednost več kot 0 in izpolnjuje opisane zahteve v Tabeli 6.

Tabela 6: Osnovne zahteve glede primernosti zavarovanj kreditnih poslov

Zahteva	Opis
Veljavno zakonito lastništvo	Lastništvo v zvezi z zavarovanjem mora biti ustrezno dokumentirano in pravno izvršljivo v skladu z zakoni države, v kateri banka posluje.
Trajna realna vrednost	Zagotovljena mora biti za celotno obdobje trajanja pogodbenega razmerja ter redno nadzorovana in ocenjevana. V primeru zmanjšanja vrednosti je treba izvesti ustrezne ukrepe (npr. pogodbeno določilo, ki v takih primerih zahteva dodatno zavarovanje itd.).
Izterljivost	Zavarovanje mora biti izterljivo v gotovini v primernem času in podprto z ustreznimi izkušnjami na področju sodne prakse posamezne države.
Minimalne ali nobene povezave med vrednostjo zavarovanja in boniteto dolžnika	Banka praviloma ne sprejema zavarovanj, pri katerih obstaja bistvena pozitivna korelacija med kreditno kakovostjo dolžnika in vrednostjo, kadar pa že, pa mora biti ponujeno zavarovanje ob odobritvi izpostavljenosti zadostno jamstvo za poravnavo vseh komitentovih obveznosti do banke ob zapadlosti;

Vir: Interni vir izbrane banke, 2009b.

2.5 Presoja bonitete kreditojemalca

Banke v praksi uporabljajo različne modele za oceno bonitete kreditojemalca. ZBan-1 (Ur. l. RS, št. 131/2006, 140. člen) pa z minimalno zahtevo narekuje, da morajo banke v okviru predpisanih in internih meril razvrščati aktivne bilančne in zunajbilančne postavke po tveganosti in ocenjevati višino potencialnih izgub iz naslova kreditnega tveganja. To delajo tako, da dolžnike razvrščajo v skupine na podlagi ocene sposobnosti dolžnika izpolnjevanja obveznosti do banke ob dospelosti.

Banka mora oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke in kakovost zavarovanja po vrsti in obsegu pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti banke. Poleg tega mora banka ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremljati poslovanje dolžnika in kakovost zavarovanja finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah (Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, Ur. l. RS, št. 28/2007) ter jih razvrščati v skupine od A do E na podlagi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti izpolnjevanja obveznosti do banke ob dospelosti, ki se presoja na podlagi (Priloga 3):

- ocene finančnega položaja posameznega dolžnika,
- njegove zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti,
- vrste in obsega zavarovanja finančnega sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do posameznega dolžnika,
- izpolnjevanja dolžnikovih obveznosti (pomeni plačilo vseh obveznosti dolžnika do banke v pogodbeno dogovorjenih rokih dospelosti, ne da bi banka za ta namen posredno ali neposredno vzpostavila novo finančno sredstvo do dolžnika) do banke v preteklih obdobjih.

2.5.1 Razvrščanje podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki

Pred vzpostavitvijo terjatve oziroma zunajbilančne obveznosti je nujno potrebno vsa podjetja razvrstiti v ustrezno bonitetno skupino. Banka mora ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka kreditne izpostavljenosti, spremljati poslovanje podjetja. Najmanj trimesečno pa mora banka oceniti celotni kreditni portfelj in opraviti potrebne preračunavane.

Bonitetno oceno podjetja določi Služba za uravnavanje tveganj ob predhodni uskladitvi s skrbnikom podjetja, katerega naloga je pridobiti vse potrebne podatke in informacije, potrebne za presojo bonitete. Predlog razvrstitve podjetja ta posreduje v potrditev kreditnemu odboru banke.

Banka v skladu z veljavnimi predpisi in internimi akti razvršča podjetja v bonitetne skupine A, B, C, D in E ter znotraj teh skupin še v dva bonitetna razreda glede na

objektivna in subjektivna merila. Razvrstitev v skladu z objektivnimi merili pomeni razvrstitev glede na rednost poravnavanja obveznosti do Abanke.

Razvrstitev v skladu s subjektivnimi merili pa pomeni razvrstitev glede na:

- oceno finančnega položaja posameznega podjetja in
- zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega pritoka za odplačilo dolga v prihodnosti.

Subjektivna merila za ocenjevanje podjetij so naslednja:

- poslovni rezultat (dobiček oziroma izguba),
- kapitalska moč oziroma finančna varnost (delež trajnega kapitala v pasivi),
- obratni kapital (kratkoročna sredstva, zmanjšana za kratkoročne obveznosti),
- zadolženost (dolgovi glede na sredstva in prihodke),
- likvidnost (sposobnost podjetja, da v vsakem trenutku pravočasno izpolnjuje zapadle obveznosti) oziroma solventnost (dolgoročna plačilna sposobnost),
- denarni tok,
- ocena panoge,
- položaj podjetja znotraj panoge,
- kakovost vodstva,
- finančni položaj lastnikov in njihova pripravljenost podpore odvisni družbi,
- kakovost finančnih podatkov oziroma poročanja banki,
- sposobnost podjetja za nadaljnji razvoj.

V Prilogi 4 predstavljam razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki po objektivnih in subjektivnih kriterijih. Bonitetna ocena podjetja pa vključuje tudi deželno tveganje države, v kateri ima podjetje sedež (prikazano v Tabeli 7).

Tabela 7: Razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki glede na deželno tveganje države, v kateri ima podjetje sedež

Interna bonitetna ocena države, v kateri ima podjetje sedež	Bonitetna ocena podjetja	
	Največja možna	Izjema (podjetje izpolnjuje merila za bonitetno oceno A)
A	A	A
B	B	B
C	C	B

Se nadaljuje

nadaljevanje

Interna bonitetna ocena	Bonitetna ocena podjetja
-------------------------	--------------------------

države, v kateri ima podjetje sedež	Največja možna	Izjema (podjetje izpolnjuje merila za bonitetno oceno A)
D	D	C
E	E	D

Vir: Interni vir izbrane banke, 2009c.

2.5.2 Kreditna analiza podjetja

Oceno kreditne sposobnosti podjetja in razvrstitev podjetja v ustrezno bonitetno skupino se izvede na podlagi kreditne analize podjetja, ki vključuje:

- oceno finančnega položaja;
- oceno zmožnosti zagotovitve zadostnega denarnega toka za odplačilo dolga v prihodnosti,
- rednost poravnavanja obveznosti do banke.

Finančni položaj podjetja se ocenjuje na naslednjih področjih:

- donosnost

Ta se odraža na uspešnosti poslovanja podjetja oziroma poslovnem izidu (dobičku ali izgubi), ki ga podjetje ustvari s poslovnim in finančnim poslovanjem. V okviru donosnosti so pomembni naslednji kazalniki: donosnost prihodkov (angl. *return on sales*; ROS), donosnost sredstev (angl. *return on assets*; ROA) in donosnost kapitala (angl. *return on equity*; ROE).

- finančna moč

Na finančno moč vplivajo višina in gibanje kapitala, ustrezno razmerje med lastnimi (kapitalom) in tujimi viri (obveznosti) ter višina in gibanje sredstev.

- finančno-posredniški položaj

Pri tem ugotavljamo, ali je poslovni subjekt neto upnik ali neto dolžnik; izračunamo razliko med njegovimi terjatvami in obveznostmi.

- finančno ravnotežje

To kaže ravnovesje med strukturo sredstev podjetja glede na njihovo likvidnost in strukturo obveznosti do virov sredstev glede na njihovo zapadlost. V splošnem je podjetje v finančnem ravnotežju, kadar manj likvidna oziroma dolgoročna sredstva

financira z dolgoročnimi viri, visoko likvidna oziroma kratkoročna sredstva pa financira s kratkoročnimi viri.

V okviru finančnega ravnotežja sta pomembna kazalnika obratni kapital in globalni koeficient finančnega ravnotežja. Obratni kapital nam pove presežek/primanjkljaj dolgoročnih virov financiranja, globalni koeficient finančnega ravnotežja pa pove, kolikšen delež kratkoročnih sredstev je financiran z dolgoročnimi viri.

- plačilna sposobnost (likvidnost, solventnost)

Gre za sposobnost podjetja, da v vsakem trenutku razpolaga z denarnimi sredstvi najmanj v višini dospelih neplačanih obveznosti. Kratkoročno plačilno sposobnost imenujemo likvidnost in pomeni sposobnost podjetja, da v kratkem času zagotovi sredstva za pravočasno odplačilo obveznosti podjetja, pomeni pa tudi sposobnost preoblikovanja nedenarnih sredstev v denarno obliko.

Pri ocenjevanju likvidnosti sta pomembna kazalnika tekoči koeficient likvidnosti (pokaže, ali bi podjetje lahko pokrilo vse kratkoročne obveznosti s kratkoročnimi sredstvi) in pospešeni koeficient likvidnosti (pokaže, ali podjetje pokrije kratkoročne obveznosti, če ne bi moglo uporabiti (prodati) zalog za pokrivanje teh obveznosti). Kazalnika pokažeta, kako uspešno podjetje poravnava tekoče obveznosti. Večja kot sta kazalnika, več sredstev ima podjetje na voljo za pokrivanje obveznosti in manj verjetne so prihodnje likvidnostne težave.

Zelo pomemben dejavnik likvidnosti je tudi dolžina denarnega cikla, ki je razlika med skupno dolžino povprečne vezave sredstev v zalogah in terjatvah in povprečno poravnavo obveznosti.

Dolgoročno plačilno sposobnost imenujemo solventnost in pomeni trajno sposobnost podjetja odplačati vse obveznosti ob njihovi zapadlosti. Temeljna pogoja dolgoročne plačilne sposobnosti sta finančna moč in dolgoročno finančno ravnotežje podjetja.

Ključna kazalnika pri presojanju kreditne sposobnosti podjetja sta kazalnika za ocenjevanje dolgoročne plačilne sposobnosti, in sicer EBIT (angl. *Earnings before interest and taxes*), ki je enak izidu poslovanja, in EBITDA (angl. *Earnings before interest, taxes, depreciation and amortization*), ki je enak izidu iz poslovanja, povečanemu za znesek amortizacije. Oba zgoraj navedena kazalnika kažeta sposobnost podjetja, da generira denarni tok iz svoje lastne dejavnosti, in s tem sposobnost, da odplača svoje obveznosti.

- denarni tokovi

Denarni tokovi povedo, kako podjetje pridobiva in uporablja denarna sredstva. Računovodski izkaz, ki prikazuje spremembe stanja denarnih sredstev, je izkaz denarnih tokov, ki se lahko sestavi po posredni ali neposredni metodi.

Denarne tokove se ugotavlja pri poslovni dejavnosti, naložbeni dejavnosti in dejavnosti financiranja.

Pri posredni metodi denarni tokovi predstavljajo pritoke in odtoke denarnih sredstev. Izhaja se iz poslovnega izida in ugotavljanja razlik med stanjem posameznih kategorij iz bilance stanja na začetku in na koncu opazovanega obdobja. Izkaz denarnih tokov po posredni metodi se sestavlja za daljša obdobja z namenom ugotavljanja dolgoročne plačilne sposobnosti podjetja.

Pri neposredni metodi pa denarni tokovi predstavljajo prejemke in izdatke denarnih sredstev, ki kažejo neposredno vire in porabo denarnih sredstev. Izkaz po tej metodi se sestavlja za krajša obdobja z namenom ugotavljanja kratkoročne plačilne sposobnosti podjetja.

Kreditna analiza temelji na:

- **statični analizi**, ki obsega analizo postavk iz računovodskih izkazov in vrednosti izbranih kazalnikov. S finančnimi kazalniki se ocenjuje uspešnost poslovanja in finančno stanje podjetja;
- **dinamični analizi**, ki obsega primerjalno analizo postavk iz računovodskih izkazov in vrednosti kazalnikov v času, in sicer z:
  - doseženimi rezultati v preteklosti in
  - načrtovanimi rezultati v prihodnosti, izkazanimi v poslovnem načrtu.

3 EKSPERTNI MODEL

Banka pri upravljanju s kreditnim tveganjem izhaja iz (Abanka, Letno poročilo, 2013, str. 67):

- natančne opredelitve notranjih razmerij glede odgovornosti;
- opredelitve pristopa banke k prevzemanju kreditnega tveganja in okvirov prevzemanja kreditnega tveganja,
- določitve učinkovitih postopkov ugotavljanja, merjenja, obvladovanja in spremljanja kreditnega tveganja,
- določitve ustreznega sistema notranjih kontrol, ki vključuje ustrezne administrativne in računovodske postopke,

- določitev ustreznega procesa internega ocenjevanja kapitalske potrebe za kreditno tveganje.

Za namen merjenja kreditnega tveganja je banka v letu 2013 vzpostavila in uvedla v prakso ekspertni model za avtomatsko določanje bonitetnih ocen podjetij, ki temelji na kvantitativnih in kvalitativnih merilih ter upošteva bistvene značilnosti posameznega dolžnika in/ali izpostavljenosti. Bonitetna lestvica je sestavljena iz devetih bonitetnih razredov in je umerjena na podlagi verjetnosti neplačila, ki temelji na statistični analizi dejanskih neplačil v portfelju skupine. Pri ocenjevanju naložb upošteva tudi obseg in koncentracijo naložb (Abanka, Letno poročilo 2013, str. 67).

V okviru postopka merjenja kreditnega tveganja banka tekoče ocenjuje izgube iz naslova kreditnega tveganja in izkaže oslabitve oziroma oblikuje rezervacije v skladu s predpisi Banke Slovenije, Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja in internimi predpisi. Na podlagi ocenjenih izgub iz kreditnega tveganja banka oslabi finančna sredstva oziroma oblikuje potrebne rezervacije za prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah.

3.1 Cilj ekspertnega modela

Cilj izdelave ekspertnega modela je bila avtomatizacija določanja bonitetnih ocen podjetij z izpostavljenostjo, nižjo od 650.000,00 EUR, na podlagi katere se bo zagotovila:

- ažurnost bonitetnih ocen podjetij;
- ažurnost podatkov o prehodih med posameznimi bonitetnimi skupina, na podlagi katerih se določajo skupinski odstotki izgub iz kreditnega tveganja;
- večja objektivnost in konsistentnost razvrščanja dolžnikov;
- dokumentiranost bonitetnih meril za določanje bonitetnih ocen podjetij;
- poenostavitev in pospešitev postopka določanja bonitetnih ocen podjetij.

Ekspertni model je izdelan za nefinančne gospodarske družbe, izločene pa so gospodarske družbe, ki imajo po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) oznako K (Finančne in zavarovalniške dejavnosti).

Glede na velikost podjetji (upošteva se velikost AJ PES) je izdelan model posebej za:

- mikro podjetja,
- mala podjetja,
- srednja in velika podjetja.

Ekspertni model temelji na:

- **kvantitativnem modelu**, ki pri ocenjevanju bonitete podjetja upošteva kvantitativna merila (finančne podatke) z utežjo 80 %, in
- **kvalitativnem modelu**, ki pri ocenjevanju bonitete podjetja upošteva kvalitativna merila oziroma tako imenovane mehke dejavnike z utežjo 20 %.

Bonitetna ocena se izračuna kot vsota produktov bonitetnih ocen in uteži obeh modelov.

Viri za avtomatsko določanje bonitetnih ocen so:

- letni računovodski izkazi (bilanca stanja, izkaz poslovnega izida) v valuti EUR,
- časovna razdobja oziroma zamude, v katerih podjetje poravnava svoje obveznosti do banke,
- blokade na transakcijskih računih in
- ocene posameznih kvalitativnih meril s strani poslovnih skrbnikov ali bonitetnih analitikov.

Glede na velikost podjetja in izpostavljenost banke do podjetja so oblikovani trije načini avtomatskega določanja bonitetnih ocen, in sicer:

- za mikro in mala podjetja z izpostavljenostjo, nižjo od 10.000 EUR, se bonitetna ocena določi samo na podlagi kvantitativnega modela;
- za mikro in mala podjetja z izpostavljenostjo med 10.000 EUR in 50.000 EUR se bonitetna ocena določi:
  - na podlagi kvantitativnega modela ali
  - samo na podlagi kvantitativnega in kvalitativnega modela.

Če se avtomatsko določa bonitetna ocena samo na podlagi kvantitativnega modela, se morajo obvezno določiti razlogi za opustitev kvalitativnega modela:

- poslovni skrbnik ocenjuje, da je vpliv kvalitativnih meril na bonitetno oceno komitenta zelo majhen oziroma da ocena kvalitativnih meril ne bo poslabšala bonitetne ocene komitenta,
  - kvalitetno zavarovanje kreditov, s katerimi se banka lahko v celoti poplača,
  - izpostavljenost do komitenta se bo v obdobju enega leta znižala pod 10.000 EUR ali se ne bo povečala in
  - nov komitent oziroma nepoznavanje komitenta.
- za mikro in mala podjetja z izpostavljenostjo nad 50.000 EUR ter vsa velika in srednja podjetja se bonitetna ocena določi na podlagi kvantitativnega in kvalitativnega modela.

Bonitetno oceno podjetja mora obvezno določiti tudi bonitetni analitik v Službi za upravljanje s kreditnimi tveganji (avtomatska bonitetna ocena se v tem primeru uporablja zgolj kot pripomoček), kadar gre za podjetje z izpostavljenostjo:

- nad 650.000 EUR,
- nad 50.000 EUR, če se podjetje na podlagi ekspertnega modela razvrsti v bonitetno skupino, ki se za eno bonitetno skupino razlikuje na zadnjo veljavno bonitetno oceno,
- manjšo ali enako 50.000 EUR, če se podjetje na podlagi ekspertnega modela razvrsti v bonitetno skupino, ki se za dve bonitetni skupini razlikuje na zadnjo veljavno bonitetno oceno.

Služba za upravljanje s tveganji ima možnost korekcije avtomatske bonitetne ocene podjetja za največ dva bonitetna razreda v primeru utemeljenega odstopanja od izračunane bonitetne ocene po ekspertnem modelu; predvsem zaradi specifičnosti poslovanja podjetja, ki se lahko odrazijo v neustrezni bonitetni oceni.

3.2 Kvantitativni model

Kvantitativni model je izdelan na podlagi ključnih kvantitativnih meril, ki najbolj vplivajo na kreditno sposobnost podjetij. Bonitetna ocena kvantitativnega modela se določi na osnovi naslednjih treh kriterijev:

1. okvirne bonitetne ocene, ki jo sestavljajo:
  - enačba kvantitativnega modela,
  - utež za tvegano dejavnost, v katero se razvršča podjetje, in
  - dodatne omejitve,
2. podatki o zamudah, v katerih podjetje poravnava svoje obveznosti do banke;
3. podatki o blokadah na transakcijskih računih.

Postopek določitve bonitetne ocene podjetja na podlagi vseh treh kriterijev, ki upoštevajo kvantitativna merila, je grafično prikazan v Prilogi 5.

1. kriterij: okvirna bonitetna ocena

Enačba kvantitativnega modela je izdelana s statistično metodo linearne regresije. V tem modelu bonitetna ocena nastopa kot odvisna spremenljivka. Kot neodvisne spremenljivke pa nastopajo kategorizirane vrednosti finančnih kazalnikov, za katere se na podlagi ekonomske teorije pričakuje, da imajo pojasnjevalno moč za napovedovanje bonitetne ocene. Finančni kazalniki so kategorizirani v 20 kategorij tako, da je v vsaki kategoriji enako število enot. Na bonitetno oceno kvantitativnega modela vplivajo tudi dodatne omejitve, ki so prikazane v Prilogi 6.

2. kriterij: zamude plačil

Banka določi bonitetno oceno na podlagi zamude plačil z razvrstitvijo podjetja v enega izmed razredov zamude plačil, ki so določeni v Prilogi 7. Razred zamude plačil podjetja se določi na naslednji način:

- če je delež zneska vseh zamud plačil glede na celotno izpostavljenost banke do podjetja večji od 25 % in
  - delež zneska najdaljše zamude plačil glede na znesek vseh zamud plačil večji od 10 %, se podjetje razvrsti v razred zamude plačil glede na najdaljšo zamudo plačila;
  - delež zneska najdaljše zamude plačil glede na znesek vseh zamud plačil manjši ali enak 10 %, se podjetje razvrsti en razred boljše, kot velja glede na najdaljšo zamudo plačila;
- če je delež zneska vseh zamud plačil glede na celotno izpostavljenost banke do podjetja manjši ali enak 25 % in
- delež zneska najdaljše zamude plačil glede na znesek vseh zamud plačil večji od 30 %, se podjetje razvrsti v razred zamude plačil glede na najdaljšo zamudo plačila;
- delež zneska najdaljše zamude plačil glede na znesek vseh zamud plačil manjši ali enak 30 %, se podjetje razvrsti en razred boljše kot velja glede na najdaljšo zamudo plačila.

3. kriterij: blokade transakcijskih računov

V Prilogi 8 so prikazani razredi števila dni blokad na transakcijskem računu in pripadajoče bonitetne ocene ter razvrstitvev komitenta glede na število dni blokade na transakcijskem računu.

3.3 Kvalitativni model

Kvalitativni model je izdelan na podlagi ključnih oziroma reprezentativnih kvalitativnih meril (t. i. mehkih informacij), ki najbolj vplivajo na kreditno sposobnost podjetja. Vsakemu kvalitativnemu merilu je določena utež glede na vpliv posameznega merila na kreditno sposobnost podjetja. Bonitetna ocena kvalitativnega modela se izračuna kot vsota produktov ocen in uteži posameznih kvalitativnih meril.

Viri za določitev ocene kvalitativnih meril so:

- poslovno sodelovanje (razgovori s komitenti),
- poslovna poročila,
- javni mediji,
- drugo.

Glede na velikost podjetja sta izdelana dva kvalitativna modela, in sicer za:

- mala in mikro podjetja ter
- srednja in velika podjetja.

Pri ocenjevanju kvalitativnih meril se uporablja petstopenjska opisna lestvica ocen, pri čemer ocena 1 predstavlja najslabšo oceno, ocena 3 povprečno oceno in ocena 5 najboljšo oceno. Če ocene kvalitativnega merila ni možno podati, se tega oceni z oceno 3. V Prilogi 9 so predstavljena posamezna kvantitativna merila, ki se jih ocenjuje za pridobitev bonitetne ocene.

3.4 Nova kultura presojanja bonitete

Uvedba in uporaba ekspertnih modelov prinašata v banke novo kulturo presojanja bonitete. Razvoj obvladovanja tveganj s ciljem zagotavljanja večje varnosti in stabilnosti finančnega sistema skozi celoten gospodarski cikel prinaša spremembe v odnosih med bankami in komitenti.

Ekspertni modeli služijo kot pripomoček oziroma nadgradnja obstoječih statističnih modelov določanja bonitet in združujejo tako tradicionalno kot sodobno pojmovanje bonitete. V Prilogi 10 so predstavljene značilnosti obeh vidikov presojanja bonitete, ki eden drugega dopolnjujeta. Da lahko tak model v praksi podaja ustrezne, predvsem pa kakovostne ocene komitentov, pa je potrebna ključna sprememba, in sicer:

- dojetanje in razumevanje MSP, kako banke merijo njihovo boniteto pri pridobivanju finančnih virov;
- banke pa morajo (s)poznati svoje komitente (dejavnost, značilnosti panoge, vodstvo, poslovni načrti, konkurenca itd.), da lahko ustrezno svetujejo, poiščejo najprimernejše finančne vire in širijo poslovno sodelovanje (npr. bančne storitve za zaposlene in njihove ožje družinske člane).

Osnova dobrega poslovnega sodelovanja je zaupanje. V praksi se velikokrat pokaže ravno nasprotno. Predvsem manjša podjetja ali podjetniki zelo neradi razkrivajo informacije, ki pa so lahko ključne za razumevanje poslovanja podjetja in presojanje bonitete. MSP se morajo zavedati, da z zmanjševanjem asimetrije informacij, s pravočasnim dostavami jasne in popolne dokumentacije za odobritev naložbe (investicijski načrt, načrt poslovanja, načrt denarnih tokov, delež lastnih virov financiranja itd.) in poznavanjem alternativnih virov financiranja (namen kreditiranja prilagojen dejanskim potrebam) aktivno upravljajo s svojo boniteto.

Banke želijo poslovati le s podjetji, ki jim lahko zaupajo, ki spoštujejo zakone in imajo ustrezna znanja ter izkušnje. Za boniteto kreditojemalca so pomembni kakovostni in v roku narejeni računovodski izkazi. Velikokrat se zgodi, da sta podjetje in banka na nasprotnih bregovih in vsak zagovarja svoje interese. Predvsem manjša podjetja, ki zaradi stroškovne učinkovitosti računovodske storitve najemajo pri zunanjih izvajalcih, težko pravočasno zagotavljajo vso potrebno dokumentacijo (npr. obrazložitve določenih postavk računovodskih izkazov, načrt poslovanja).

3.4.1 Vloga računovodskih servisov

Uporaba računovodskega servisa kot zunanjega izvajalca je za mala podjetja in podjetnike cenovno in strokovno ugodnejša. MSP potrebujejo računovodske storitve v večini primerov zaradi zahtev davčnih organov, izračuna plač zaposlenim in izdelave predpisanih računovodskih izkazov, ki so namenjeni zunanjim uporabnikom.

Računovodska podjetja so tako postala pomemben vezni člen med MSP in banko, saj v osnovi zagotavljajo vse računovodske izkaze in razkritja, v večini primerov pa nastopajo tudi kot davčni in finančni svetovalci podjetjem. Podjetniki nimajo znanj in izkušenj s tega področja, zato ta zelo pomemben del poslovanja prepuščajo drugim v upanju, da bodo pridobili kakovostne povratne informacije, ki bodo podlaga za sprejetje poslovnih odločitev, ki imajo lahko pozitivne ali negativne posledice na nadaljnji razvoj podjetja.

Tudi banke se zavedajo pomena računovodskih servisov in skušajo z njimi aktivno sodelovati s ciljem, da:

- bankam pravočasno dostavljajo potrebne računovodske izkaze in obrazložitve;
- se zaposleni v računovodskih servisih nenehno strokovno izpopolnjujejo in izobražujejo ter razvijajo nove storitve (e-računi, brezpapirno poslovanje itd.);
- uporaba sodobnih informacijskih sistemov, ki omogočajo hiter pretok informacij;
- vse večji poudarek na računovodskem načrtovanju in analizah, ki so osnova za prihodnje poslovne odločitve podjetja;
- dostopnost do informacij;
- aktivno sodelovanje na poslovnih sestankih, ko gre za financiranje večjih investicijskih projektov, in
- aktivno ozaveščanje podjetij o pomenu in njihovi aktivni vlogi pri soustvarjanju in presojanju bonitete.

Računovodski servisi svojim naročnikom ponujajo vse računovodske storitve knjigovodenja in računovodskega nadziranja in svetovanja. V večini primerov pa se zaradi pomanjkanja strokovnega kadra in časovne omejenosti izogibajo računovodskemu načrtovanju in analiziranju, katerega posledica je ta, da podjetja ne pridobijo informacij za morebitno izboljšanje poslovanja v prihodnosti.

Pojavlja pa se tudi vprašanje kakovosti dela v računovodskih servisih, ki je povezana z:

- obsežnostjo dela in nenehno spreminjajočo se zakonodajo,
- številom strank, ki jih servisi lahko strokovno obdelajo,
- vedenjem strank,
- usposobljenostjo zaposlenega kadra.

V Tabeli 8 so strnjene prednosti in slabosti za podjetje pri najemu računovodskega servisa kot zunanjega izvajalca. Podjetje mora pri izbiri računovodskega servisa upoštevati vse te dejavnike in stremeti k temu, da cena ni osnovno vodilo izbire, temveč kakovost opravljenih storitev. Velikokrat se izkaže, da so bile sprejete napačne poslovne odločitve ravno zaradi tega, ker so bili računovodski izkazi slabo pripravljeni.

Tabela 8: Prednosti in slabosti zunanjega izvajanja računovodskih storitev

Prednosti	Slabosti
Nižja cena storitve	Nepravočasne informacije
Predvidljivi stroški storitve	Premalo dobljenih informacij
Na razpolago je strokoven kader	Zaposleni v računovodskem servisu niso vedno dostopni
Ukvarjanje s ključno dejavnostjo	Manjša odgovornost zunanjega sodelavca
Večja prilagodljivost glede izbire kadra	Stroški dostave dokumentacije
Preprostejša organizacijska struktura podjetja	Slaba seznanjenost servisa z delovanjem podjetja
Prenos dela odgovornosti na zunanjega izvajalca	Varnost zaupnih informacij

Vir: M. Kuhar, Model najemanja programske opreme preko interneta za računovodske servise. Magistrsko delo, 2003, str. 134.

V poplavi računovodskih servisov v Sloveniji, ki jih je po mojem mnenju absolutno preveč, podjetja (naročniki) težko izluščijo dobre oziroma njim najbolj primerne. Ni nujno, da so veliki računovodski servisi, ki so prepoznavni in imajo že neko tradicijo poslovanja, tudi primerni za vsakogar. V praksi se velikokrat pokaže, da veliki servisi ne uspejo pravočasno zagotoviti vseh potrebnih informacij, ki jih podjetnik potrebuje za banko, ravno zaradi slabosti, ki jih imajo servisi kot zunanji izvajalci (naštete v zgornji tabeli).

Po drugi strani pa majhni računovodski servisi zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov in neustreznih informacijskih sistemov ne zagotavljajo celostnega servisa, ki ga podjetja v tem hitro spreminjajočem se okolju nujno potrebujejo. Zaradi pomena ali posrednega vpliva računovodskih servisov na poslovanje MSP mora biti ta dejavnost veliko bolj

regulirana s ciljem zagotavljanja visokih standardov kakovosti opravljenih storitev. Članstvo v združenju računovodskih servisov, certificiranje dejavnosti, novi informacijski sistemi, nenehno strokovno izpopolnjevanje in izobraževanje kadrov ter preverjanje in nadzor delovanja računovodskih servisov pomembno vplivajo na kakovost storitev in dajejo vsem udeležencem bolj jasen pogled ter zaupanje v realen prikaz poslovanja podjetja.

Ključno za banko in tudi za podjetje je, da so vse potrebne informacije, ki jih banka potrebuje, čim prej zbrane, kakovostne in dajejo realno sliko o poslovanju podjetja. Za MSP pa so te informacije ogledalo njihovega poslovanja. Strokovnost, znanje, izkušnje in kakovost morajo biti vodilo vsakega poslovnega sodelovanja, ki prinaša pozitivne učinke na dolgi rok.

SKLEP

Globalizacija je prinesla pravo eksplozijo sprememb v vse dele našega življenja. Potrošnja, hiter pretok informacij po svetu, družbene spremembe in drugačen način razmišljanja so privedli do novih poslovnih priložnosti, ki zahtevajo hitro odzivnost, fleksibilnost, specializacijo, stroškovno učinkovitost in hkrati pripravljenost podjetij oziroma posameznikov na sprejemanje vseh poslovnih tveganj. Vse te značilnosti imajo MSP, ki so glavni generator gospodarske rasti, delovnih mest in sprememb v strukturi poslovanja ter družbe nasploh.

Zaradi pomena MSP na razvoj tudi v regionalnem smislu so ta podjetja deležna pozornosti snovalcev politik posameznih držav, saj se zavedajo, da so MSP brez raznih ukrepov in programov za preživetje, rast in razvoj prepuščena sama sebi v ostrem konkurenčnem okolju.

Banke imajo še vedno ključno vlogo pri financiranju poslovanja MSP, zato so bile primorane narediti obsežne prilagoditve na spremenjeno poslovno okolje. Ravno zadnja gospodarska kriza je pokazala, da so banke zaradi neustreznih modelov ocenjevanja kreditnih tveganj, ohlapnih kreditnih standardov, nenamenskega financiranja, nepoznavanja svojih komitentov in zanemarjenja določenih faz kreditnega procesa (predvsem pridobitev ustreznih zavarovanj, aktivno spremljanje poslovanja kreditojemalca skozi celotno dobo odplačila kredita) privedle bančni sistem do roba propada in nujne intervencije države.

Večja regulacija in nadzor nad bankami prinašata omejitve (selektivno kreditiranje) in hkrati zahteve po kapitalski ustreznosti, donosnosti in stroškovni učinkovitosti s ciljem zagotavljanja stabilnosti bančnega sistema in povečanja odpornosti sistema na gospodarske cikle.

Za sodobno presojanje bonitete je značilno, da se daje vse večji poudarek kvalitativnem informacijam, kot so kakovost vodstva, sposobnost podjetja za nadaljnji razvoj, sodelovanje podjetja s kupci in dobavitelji, kakovost finančnih naložb in kakovost računovodskih izkazov.

V praksi se je izkazalo, da banke svojih komitentov ne poznajo, zato je večkrat prišlo do neustreznega svetovanja in nepravilnih poslovnih odločitev. Moje mnenje je, da posel delamo ljudje, torej je treba imeti za dober posel določeno mero obojestranskega zaupanja in odkritosti, ki sta predpogoja dolgoročnega uspešnega partnerskega odnosa.

Uspešnost implementacije nove kulture presojanja bonitete v poslovanje bank na način, da je rezultat ekspertnega modela kvalitetna bonitetna ocena podjetja (in s tem priprave ustrezne ponudbe), pa je odvisna predvsem od sodelovanja vseh udeležencev. Podjetja se morajo zavedati, da s svojim odkritim sodelovanjem in podanimi informacijami soustvarjajo bonitetno oceno. Izkušnje kažejo, da sta ravno nepripravljenost podjetij do razkritja vseh potrebnih informacij in pomanjkljivo sodelovanje računovodskega servisa z banko (manjša podjetja v večini primerov zaradi stroškovne učinkovitosti in lastnega neznanja najemajo zunanja podjetja za pokrivanje določenih poslovnih funkcij) velikokrat poglavitna razloga zavrnitve kredita itd.

Kar velik delež MSP se še ne zaveda, da bistvo računovodske servisa ni samo v tem, da izračuna plače zaposlenim in izdela predpisane računovodski izkaze, ki so namenjeni zunanjim uporabnikom (npr. davčni organi), ampak tudi računovodsko načrtovanje in analiziranje ter svetovanje, ki so osnova za sprejemanje ukrepov za izboljšanje poslovanja podjetja. Te storitve stanejo in jih večina jemlje kot nepotreben dodaten strošek. Ravno načrtno in z analizami podkrepjeno svetovanje pa lahko privede do velikih prihrankov in izboljšav na vseh ravneh poslovnih procesov znotraj podjetja, izboljšujeta se finančni položaj in podoba podjetja navzven.

Tovrstnih kakovostnih storitev pa ne zagotavljajo vsi računovodski servisi v Sloveniji. Podjetja in tudi banke (ko svetujejo podjetjem) v pravi poplavi ponudbe računovodskih storitev težko izločijo kakovostne oziroma njim najbolj ustrezne. Zaradi pomena računovodske funkcije je po mojem mnenju nujno regulirati to panogo na način in s ciljem zagotavljanja visokih standardov kakovosti opravljenih storitev, s kontinuiranim izobraževanjem in preverjanjem znanja zaposlenih v servisih ter s sankcioniranjem (npr. prepoved opravljanja dejavnosti), če bi prišlo do škodnih dogodkov.

Strokovnost, znanje, izkušnje in kakovost morajo biti vodilo vsakega poslovnega sodelovanja, ki prinaša pozitivne učinke za vse udeležence na dolgi rok.

LITERATURA IN VIRI

1. Antončič, B., Hisrich, R. D., Petrin, T., & Vahčič, A. (2002). *Podjetništvo*. Ljubljana: GV Založba.
2. Ayyagari, M., Beck, T., & Demirguc-Kunt, A. (2007). Small and medium enterprises across the globe. *Small Business Economics*, 29(4), 415–434.
3. Banka Slovenije. (2006). Priporočila za upravljanje s kreditnim tveganjem v bankah. Ljubljana: Banka Slovenije.
4. Banka Slovenije. (2015). *Pogled Banke Slovenije na strateške izzive ekonomske politike v Sloveniji v 2015*. Ljubljana: Banka Slovenije.
5. Basel Committee on Banking Supervision. (2000). *Principles for the Management of Credit Risk*. Basel: Bank for International Settlements (BIS).
6. Beck, T., & Demirguc Kunt, A. (2006). Small and medium-size enterprises: access to finance as a growth constraint. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 2931–2943.
7. Beck, T., Demirguc Kunt, A., Laeven, L., & Maksimovic, V. (2006). The determinants of financing obstacles. *Journal of International Money and Finance*, 2(6), 932–952.
8. Beck, T., Demirguc Kunt, A., & Maksimovic, V. (2006). The influence of financial and legal institutions on firm size. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 2995–3015.
9. Berger, A. N., & Udell, G. F. (1998). The economics of small business finance: the role of private equity and debt markets in the financial growth cycle. *Journal of Banking & Finance*, 22(6–8), 613–673.
10. Berger, A. N., & Udell, G. F. (2006). A more complete conceptual framework for SME finance. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 2945–2966.
11. Coleman, S., & Cohn, R. (2000). Small firms' use of financial leverage: evidence from the 1993 national survey of small business finances. *Journal of Business and Entrepreneurship*, 12(3), 87–130.
12. Carpenter, R. E., & Petersen, B. C. (2002). Is the growth of small firms constrained by internal finance? *Review of Economics & Statistics*, 84(2), 298–309.
13. Cruz, M. G. (2002). *Modeling, Measuring and Hedging Operational Risk*. West Sussex: John Wiley & Sons, Ltd.
14. García-Appendini, E. (2008). *Financing small firms: relationships between bank loans and trade credit*. Najdeno 7. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.econ.upf.es/eng/graduates/gpem/jmwps/ab-garcia.pdf>
15. Glas, M. (2000a). Notranje podjetništvo. V M. Glas in V. Pšeničny (ur.). *Podjetništvo – izzivi za 21. stoletje* (str. 188–203). Ljubljana: GEA College.
16. Glas, M. (2000b). *Dileme razvoja podporne strukture za podjetništvo*. V M. Glas in V. Pšeničny (ur.). *Podjetništvo – izzivi za 21. stoletje* (str. 232–242). Ljubljana; GEA College.
17. Glas, M., & Drnovšek, M. (2000) *Small Business in Slovenia: Expectations and accomplishments*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

18. Hallberg, K. (2000). *A market-oriented strategy for small and medium scale enterprises*. Washington: International Finance Corporation.
19. Hyytinen, A., & Vaananen, L. (2006). Where do financial constraints originate from an empirical analysis of adverse selection and moral hazard in capital markets. *Small Business Economics*, 27(4), 323–348.
20. Hutchinson, R. W. (1995). The capital structure and investment decisions of the small owner-managed firm: some exploratory issues. *Small Business Economics*, 7(3), 231–239.
21. Hempel, H. G., Simonson, D. G., & Coleman, A. B. (1994): *Bank management: text & cases*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
22. Innovation Panel on Gazelles, 2006. Najdeno 08.12.2015 na spletnem naslovu <http://link.springer.com/article/10.1007/s11187-009-9182-x#/page-1>.
23. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2009). *Strategija upravljanja s tveganji*.
24. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2009a). *Načela upravljanja s kreditnim tveganjem v Banki*.
25. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2009b). *Politika upravljanja s kreditnim tveganjem*.
26. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2009c). *Pravilnik o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja*.
27. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2013). *Navodila o določanju bonitetnih ocen podjetij in podjetnikov*.
28. Interni podatki izbrane Banke, d. d. (2013a). *Merila za avtomatsko določanje bonitetne ocene*.
29. Knez Riedl, J. (1993). Boniteta podjetja in povezanost bonitete z gospodarjenjem in managementom. V Belak J., et al.: *Podjetništvo, politika podjetja in management*. (str. 162). Maribor: Založba Obzorja, 162.
30. Knez Riedl, J. (1994). Boniteta podjetij v tranziciji. *Naše gospodarstvo, letnik* (5), 477–481.
31. Knez Riedl, J. (2000). *Pojmovanje in presojanje bonitete podjetja*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 19–20.
32. Knez Riedl, J. (2009). Nove smeri in poudarki presojanja bonitete organizacij. V M. Mulej (ur.). *Globalna finančna kriza ter trajnostni razvoj: zbornik posvetovanja* Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 29.
33. Krumbergar, M. (2000). Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanja tveganj v slovenskem bančništvu; izkušnje, problemi, priporočila. *Analiza bančnih tveganj*. V 6. *Strokovno posvetovanje o bančništvu* (str. 72). Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
34. Kuhar, M. (2003). Model najemanja programske opreme preko interneta za računovodske servise. Magistrsko delo. Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, 134.
35. *Letno poročilo Abanke za leto 2009, d. d.*, 2009. Najdeno 15. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://www.abanka.si/vlagatelji/letna-porocila>.

36. *Letno poročilo Abanke za leto 2013*. Najdeno 15. aprila 2015 na spletnem naslovu <http://www.abanka.si/vlagatelji/letna-porocila>.
37. Markman, G. D., & Gartner, W. B. (2002). Is Extraordinary Growth Profitable? A Study of inc. 500 High-growth Companies. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(1), 65–75.
38. OECD. (2009). *The Impact of the Global Crisis on SME and Entrepreneurship Financing and Policy Responses*. Pariz: OECD.
39. Rebernik, M., Širec, K., Tominc, P., Močnik, D., Duh, M., Rus, M., Bradač Hojnik, B., Crnogaj, K., Knez Riedl, J., Korez-Vide, R., Štrukelj, T., Belak, J., & Stamenčić, Z. (2010). *Vrzeli slovenskega podjetniškega okolja: Slovenski podjetniški observatorij 2009/10*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
40. Scholtens, B. (1999). Analytical issues in external financing alternatives for SBE. *Small Business Economics*, 12(2), 137–148.
41. *The SME financing gap: Theory and evidence*. (2006). Paris: OECD Publishing.
42. *Statopis – Statistični pregled Slovenije 2014*. (2015). Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije.
43. Shimko, D. (1999). *Credit Risk: Models and Management*. London: Risk Books.
44. Saunders, A. (2000). *Financial Institutions Management: a modern perspective* (3rd ed.). Boston: McGraw-Hill Higher Education.
45. Slovenski računovodski standardi. *Uradni list RS*, št. 118/2005.
46. Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih postavk in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št. 28/2007.
47. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št. 28/07.
48. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. *Uradni list RS*, št.
49. Tajnikar, M. (1997). Tvegano poslovanje: *Knjiga o gazelah in rastočih poslih*. Portorož: Visoka strokovna šola za podjetništvo.
50. Tajnikar, M. (2000). Finančne oblike podpore malega gospodarstva. V *Podjetništvo – izziv za 21. stoletje* (str. 10). Ljubljana: GEA College PIC.
51. Torre, A. d. I., Martinez Peria, M. S., & Schmukler, S. L. (2008). *Bank involvement with SMEs: beyond relationship lending*. Washington: International Finance Corporation.
52. Vos, E., Yeh, A. J.-Y., Carter, S., & Tagg, S. (2007). The happy story of small business financing. *Journal of Banking & Finance*, 31(9), 2648–2672.
53. Zrim, S. (2005). *Boniteta podjetja X* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
54. Zakon o bančništvu. *Uradni list RS*, št. 131/2006.
55. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS*, št. 65/2009.
56. Žakelj, L. (2006). *Podjetniška aktivnost in podjetniško okolje v Sloveniji*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami v obdobju 2009–2011	1
Priloga 2: Stvarna zavarovanja z instrumenti zavarovanja kreditnega tveganja	2
Priloga 3: Razvrstitev finančnih sredstev oziroma prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah v bonitetne skupine.....	4
Priloga 4: Razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki po objektivnih in subjektivnih kriterijih.....	5
Priloga 5: Določitev bonitetne ocene kvantitativnega modela	7
Priloga 6: Vpliv dodatnih omejitev na bonitetno oceno kvantitativnega modela.....	8
Priloga 7: Razredi zamude plačil in pripadajoče bonitetne ocene.....	8
Priloga 8: Razredi števila dni blokade na transakcijskem računu in pripadajoče bonitetne ocene.....	9
Priloga 9: Petstopenjska lestvica kvantitativnih meril.....	10
Priloga 10: Tradicionalen in sodoben vidik določanja bonitete	15

Priloga 1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami v obdobju 2009–2011

Tabela 1: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev in pokritost z rezervacijami in oslabitvami v obdobju 2009–2011

	31. 12. 2009			31. 12. 2010			30. 9. 2011		
	Razvrš- čene terjatve	Oslabitve	Pokritost	Razvrš- čene terjatve	Oslabitve	Pokritost	Razvrš- čene terjatve	Oslabitve	Pokritost
			terjatev z oslabitvami v %			terjatev z oslabit- vami v %			terjatev z oslabit- vami v %
Skupaj (v mio EUR)	49.257	1.823	3,70	49.766	2.422	4,87	49.905	2.933	5,88
	Struktura (v %)			Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	70,48	7,1	0,4	70,65	5,7	0,4	66,39	3,9	0,3
B	24,71	30,7	4,6	21,34	20,0	4,6	23,47	16,6	4,2
C	2,57	16,2	23,3	4,32	22,3	25,1	4,81	21,1	25,7
D	1,46	24,8	62,9	2,89	35,5	59,8	4,65	46,9	59,3
E	0,79	21,3	100,0	0,80	16,5	100,0	0,68	11,5	100,0

Vir: Banka Slovenije, 2014.

Priloga 2: Stvarna zavarovanja z instrumenti zavarovanja kreditnega tveganja

Tabela 2: Stvarna zavarovanja z instrumenti zavarovanja kreditnega tveganja

Stvarna zavarovanja	Instrumenti zavarovanja kreditnega tveganja
Prvovrstna zavarovanja	<ul style="list-style-type: none"> • Bančna vloga, za katero je pogodbeno določena obveznost, da se uporabi za poplačilo, • vrednostni papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije, Evropske centralne banke ter vlad in centralnih bank držav cone A, kot je opredeljena v 2. in 3. točki 4. člena Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 28/07), • nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank (banke z bonitetno oceno najmanj BBB- oziroma Baa3), • prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, s katerimi se trguje na finančnih trgih (z bonitetno oceno najmanj BBB- oziroma Baa3); pri tem se ne upoštevajo podrejeni in zamenljivi dolžniški vrednostni papirji; in • nepreklicna jamstva Republike Slovenije (vključno z nepreklicnimi garancijami na prvi poziv SID, ki so bile izdane do uveljavitve Zakona o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov),
Prvovrstna zavarovanja	<ul style="list-style-type: none"> • zastava premoženja, če je premoženje brez stvarnih in pravnih bremen, če je banka kot prvi hipotekarni upnik, če ni nobenih ovir za prodajo premoženja dolžnika za poplačilo njegovih neporavnanih obveznosti, če ocenjena tržna vrednost najmanj za 100 % presega znesek obveznosti dolžnika in če je možno opraviti prodajo v roku, ki ne ogroža likvidnosti banke. Kot premoženje bi lahko opredelili nepremičnine, denarna sredstva itd. Zastava nepremičnin je najpogostejša. Banka mora v tem primeru ob cenilnem zapisniku in dokumentaciji, iz katere sta razvidna lastništvo in nadalje ustrezna zastava, razpolagati tudi z zavarovalno polico, vinkulirano v korist banke za primer škodnega dogodka na nepremičnini, ki je zastavljena.
Ostale oblike zavarovanj	<ul style="list-style-type: none"> • Zastava drugih vrednostnih papirjev, • zastava dragocenosti, • zastava blaga, • zastava pravic na terjatvah, • jamstvo zavarovalnice, pravne in fizične osebe,

	<ul style="list-style-type: none"> • lastne delnice, • delnice drugih bank, pravnih oseb, hibridni in dolžniški instrumenti ter menice.
--	--

Vir: Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih postavk in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2007.

Priloga 3: Razvrstitev finančnih sredstev oziroma prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah v bonitetne skupine

Tabela 3: Razvrstitev finančnih sredstev oziroma prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah v bonitetne skupine

Bonitetna skupina	Finančna sredstva / prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah
A	<ul style="list-style-type: none"> • Do Banke Slovenije, Republike Slovenije, Evropske centralne banke, Evropskih skupnosti, vlad in centralnih bank drugih držav cone A, • do dolžnikov, za katere se ne pričakujejo težave s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni, • ki so zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem;
B	<ul style="list-style-type: none"> • za katere se ocenjuje, da bodo poravnali dospelosti, vendar je njihovo finančno stanje trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v prihodnje bistveno poslabšalo, • ki plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni;
C	<ul style="list-style-type: none"> • za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, • ki plačujejo obveznosti z zamudo do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni, • ki so izrazito podkapitalizirani, • ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb, • od katerih banka ne prejema tekoče zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s poravnavanjem obveznosti;
D	<ul style="list-style-type: none"> • za katere obstaja velika verjetnost izgube dela finančnega sredstva oziroma plačila po prevzeti obveznosti, • ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 90 dni do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 360 dni, • ki so nesolventni, • za katere je bil pri pristojnem sodišču vložen predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja, • ki so v sanaciji oziroma postopku prisilne poravnave, • ki so v stečaju;
E	<ul style="list-style-type: none"> • za katere se ocenjuje, da sploh ne bodo poplačane, • s sporno pravno podlago, • ki plačujejo obveznosti z zamudo nad 360 dni.

Vir: Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, Uradni list RS, št. 28/2007.

Priloga 4: Razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki po objektivnih in subjektivnih kriterijih

Tabela 4: Razvrstitev podjetij v bonitetne razrede v obravnavani banki po objektivnih in subjektivnih kriterijih

Bonitetni razred	Objektivni kriteriji	Subjektivni kriteriji
A	- poravnava obveznosti v roku zapadlosti, izjemoma z zamudo do 15 dni	- Dobiček; - visoka finančna varnost; - pozitiven obratni kapital; - nizka zadolženost; - dobra likvidnost; - zadosten denarni tok; - perspektivna panoga; - dober konkurenčni položaj podjetja znotraj panoge; - strokovno, zaupanja vredno vodstvo, z jasno zastavljeno strategijo razvoja in s podporo lastnikov; - dobra notranja kontrola in organizacija poslovanja; - trendi ohranjanja dobrega finančnega položaja;
B	- poravnava obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno z zamudo od 31 do 90 dni.	- dobiček ali minimalna izguba; - zadovoljiva finančna varnost; - negativen obratni kapital; - sprejemljiva zadolženost; - zadovoljiva likvidnost; - denarni tokovi še zadostujejo za redno poravnavanje dospelih obveznosti, vendar ne zadoščajo za samofinanciranje naložb; - v panogi se pojavljajo problemi (povpraševanje se zmanjšuje, nova konkurenca, naraščajo stroški proizvodnje ipd.); - povprečno podjetje v panogi ima slabosti v primerjavi s konkurenco; - sposobno vodstvo, ki pa ima probleme pri določanju strateških ciljev, vendar ima še vedno podporo lastnikov (možna dokapitalizacija); - zadovoljiva notranja kontrola in organizacija; - podjetje je sposobno ohraniti konkurenčni položaj na trgu; - praviloma začetniki brez finančnih podatkov;
C	- poravnava obveznosti z zamudo od 31 do 90 dni, občasno z zamudo od 91 do 180 dni.	- izguba; - nizka finančna varnost; - kapitalska neustreznost (po ZFPPod); - visok negativen obratni kapital; - visoka zadolženost; - slaba likvidnost, občasne blokade na transakcijskem računu;

		<ul style="list-style-type: none"> - nezadosten denarni tok, ki ne zagotavlja odplačila glavnice in obresti; - panoga v težavah (nekonkurenčni proizvodi, zmanjševanje povpraševanja in prihodkov, neugodno gibanje cen ipd.); - podpovprečno podjetje v panogi, ima konkurenčne in/ali tehnološke probleme; - slabo vodstvo, brez zastavljene strategije razvoja; - slaba notranja kontrola in organizacija; - banka ne prejema tekočih zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s terjatvami, z jamstvi in viri za odplačilo terjatev; - izjemoma podjetje, ki je v sanaciji;
D	<ul style="list-style-type: none"> - poravnajo obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno z zamudo od 181 do 360 dni 	<ul style="list-style-type: none"> - visoka izguba; - skrajna kapitalska neustreznost (negativni trajni kapital); - nelikvidnost oziroma nesolventnost, pogoste blokade na transakcijskem računu, - denarni tok ne zagotavlja poravnavanja obresti; - dezinvestiranje za preživetje; - slab položaj panoge (izgube, nekonkurenčnost, zniževanje cen, potrebno prestrukturiranje, neugodna regulacija okolja ipd.);
D	<ul style="list-style-type: none"> - poravnajo obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno z zamudo od 181 do 360 dni 	<ul style="list-style-type: none"> - podjetje je daleč pod povprečjem v panogi (resni konkurenčni in/ali tehnološki problemi, izguba kupcev in trgov, nujna modernizacija, slaba razpršenost, predimenzionirane kapacitete ipd.); - zelo slabo, nekooperativno vodstvo, z nestrokovnim znanjem in izkušnjami; obstaja dvom v poštenost in neoporečnost; slaba notranja kontrola in organizacija; - problemi lastništva; podjetje v sanaciji (potrebne strateške spremembe v proizvodnji, trženju, organizaciji); - na pristojnem sodišču vložena prijava za začetek postopka prisilne poravnave.
E	<ul style="list-style-type: none"> - poravnajo obveznosti z zamudo nad 360 dni 	<ul style="list-style-type: none"> - izredno problematična likvidnost oziroma solventnost, stalne blokade na transakcijskem računu; - denarni tok ne zagotavlja pokrivanja stroškov poslovanja; - ni virov za poplačilo dolgov; - zelo slabo, nekompetentno vodstvo, ki ni vredno zaupanja (možnost prevar in poneverb); - na pristojnem sodišču vložena prijava za začetek stečajnega postopka ali likvidacije; - sporna pravna podlaga; - ni interesa za nadaljnje poslovanje.

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a.

Priloga 5: Določitev bonitetne ocene kvantitativnega modela

Tabela 5: Določitev bonitetne ocene kvantitativnega modela

1. kriterij	2. kriterij	3. kriterij
Okvirna bonitetna ocena	Zamude plačil	Blokade transakcijskih računov
< 2 = A1	0 dni = A1	0 dni = A1
2–3 = A2	Do 15 dni = A2	Do 15 dni = A2
3–4 = B1	Do 30 dni = B1	Do 30 dni = B1
4–5 = B2	Do 90 dni = B2	Do 90 dni = B2
5–6 = C1	Do 120 dni = C1	Do 120 dni = C1
6–7 = C2	Do 180 dni = C2	Do 180 dni = C2
> 7 = D1	Do 270 dni = D1	Do 270 dni = D1
	Do 360 dni = D2	Do 360 dni = D2
	Nad 360 dni = E	Nad 360 dni = E

Bonitetna ocena kvantitativnega modela je določena tako, da se upošteva bonitetna ocena najslabše uvrščenega kriterija.

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a.

Priloga 6: Vpliv dodatnih omejitev na bonitetno oceno kvantitativnega modela

Tabela 6: Vpliv dodatnih omejitev na bonitetno oceno kvantitativnega modela

Dodatna omejitev	Bonitetna ocena
[izguba/prihodki] > 30 %	Največ C1
[celotna izguba – rezerve – preneseni dobiček] > 50 % osnovnega kapitala	Največ C2
Kapital < 0	Največ D1
[kratkoročne poslovne terjatve/prihodki] > 70 %	Največ C1
[zaloge/prihodki] > 70 %	Največ C1
[finančne naložbe/sredstva] > 50 %	Največ B2
Finančne naložbe > kapital	Največ C1
[kapital/sredstva] < 25 %	Največ B1
[kapital/sredstva] < 10 %	Največ C1
V primeru, da se podjetje na podlagi upoštevanja dodatnih omejitev razvrsti v slabši bonitetni razred, kot ga izračuna enačba modela, se upošteva bonitetna ocena, določena na podlagi dodatnih omejitev.	

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a.

Priloga 7: Razredi zamude plačil in pripadajoče bonitetne ocene

Tabela 7: Razredi zamude plačil in pripadajoče bonitetne ocene

Številka razreda	Razredi zamude plačil	Bonitetna ocena
1	0 dni	A1
2	Do 15 dni	A2
3	Od 15 do 30 dni	B1
4	Od 31 do 90 dni	B2
5	Od 91 do 120 dni	C1
6	Od 121 do 180 dni	C2
7	Od 181 do 270 dni	D1
8	Od 271 do 360 dni	D2
9	Nad 360 dni	E

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a..

Priloga 8: Razredi števila dni blokade na transakcijskem računu in pripadajoče bonitetne ocene

Tabela 8: Razredi števila dni blokade na transakcijskem računu in pripadajoče bonitetne ocene

Številka razreda	Razredi števila dni blokada na transakcijskem računu	Bonitetna ocena
1	0 dni	A1
2	Do 15 dni	A2
3	Od 15 do 30 dni	B1
4	Od 31 do 90 dni	B2
5	Od 91 do 120 dni	C1
6	Od 121 do 180 dni	C2
7	Od 181 do 270 dni	D1
8	Od 271 do 360 dni	D2
9	Nad 360 dni	E

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a.

Priloga 9: Petstopenjska lestvica kvantitativnih meril

Tabela 9: Petstopenjska lestvica kvantitativnih meril

MERILA	VELJA ZA PODJETJA	OCENA				
		5	4	3	2	1
1.) KVALITETA VODSTVA						
a) Uspešno vodenje podjetja	Velika in srednja, mala in mikro	Zadnja 3 leta ali več posluje z dobič-kom in ohranja ali izboljšuje finančni položaj	Zadnji 2 leti se izboljšuje finančni položaj	Zadnje leto izboljšuje finančni položaj	Podjetje zadnje leto ali dve posluje z izgubo in ohranja ali poslabšuje finančni položaj	Podjetje zadnje tri leta ali več posluje z izgubo in ohranja ali poslabšuje finančni položaj
b) Strategija razvoja Ali je vizija napisana ali je podana samo ustno? Glede na podano vizijo v predhodnih letih se preveri, ali se ta spreminja ali jo podjetje izpolnjuje.	Velika in srednja, mala in mikro	Jasno zastavljena, realna strategija razvoja	Manj jasno zastavljena, manj realna strategija razvoja	Pomanjkljivo zastavljena strategija razvoja	Nerealna strategija razvoja	Neustrezna oz. brez zastavljene strategije razvoja
c) Zaupanje v vodstvo Izpolnjevanje dogovorov z banko (npr. finančnih zavez, zagotavljanje zavarovanj, poravnavanje	Velika in srednja, mala in mikro	Popolno zaupanje podjetje v celoti izpolnjuje Finančne zaveze in druge dogovore z	Zaupanje v vodstvo podjetje izpolnjuje večino finančnih zavez in druge dogovore z	Srednje zaupanje v vodstvo podjetje delno izpolnjuje finančne zaveze in druge	Majhno zaupanje v vodstvo podjetje večino finančnih zavez in drugih dogovoro	Ni zaupanja v vodstvo podjetje ne izpolnjuje finančnih zavez in drugih dogo-

MERILA	VELJA ZA PODJETJA	OCENA				
		5	4	3	2	1
zapadlih obveznosti v skladu s planom itd.) Zaupanje v vodstvo je povezano z informacijami, ki jih pridobimo v banki (na podlagi poslovnega sodelovanja z vodstvom podjetja) in informacijami iz javnih medijev.		banko	banko	dogovore z banko	v z banko ne izpolnjuje	vorov z banko
2.) KAKOVOST FINANČNIH NALOŽB						
Kakovost in struktura finančnih naložb (vpliv finančnih naložb na poslovanje podjetja)	Velika in srednja, mala in mikro podjetja	Nima tveganih finančnih naložb	Višina tveganih naložb ne vpliva pomembno na poslovanje podjetja Tvegane naložbe/ sredstva pod 5 %	Višina tveganih finančnih naložb pomembno vpliva na poslovanje podjetja Tvegane naložbe/ sredstva od 5 % do 15 %	Višina tveganih finančnih naložb lahko ogrozi poslovanje podjetja Tvegane naložbe/ sredstva od 15 % do 25 %	Višina tveganih finančnih naložb ogroža poslovanje podjetja Tvegane naložbe/ sredstva nad 5 %
3.) POSLOVANJE S KUPCI IN DOBAVITELJI						
a) Poslovanje z dobavitelji						
- poslovanje in	Velika	Ključni	Ključni	Obstaja	Obstaja	Obstaja

MERILA	VELJA ZA PODJETJA	OCENA				
		5	4	3	2	1
zanesljivost (zamuda pri dobavi blaga)	in srednja	dobavitelji so zelo zanesljivi (blago se dobavlja v pogodbenem roku)	dobavitelji so zanesljivi (blago se dobavlja z občasnimi zamudami do 15 dni)	ključni dobavitelj, ki redno zamuja z dobavami več kot 15 dni oziroma občasno 30 dni	ključni dobavitelj, ki redno zamuja z dobavami več kot 30 dni oziroma občasno 90 dni	ključni dobavitelj, ki redno zamuja z dobavami več kot 90 dni oziroma občasno 120 dni
koncentracija	Velika in srednja	Zelo nizka koncentracija (posamezni dobavitelj ne predstavlja več kot 20 % celotnih obveznosti do dobavitel- jev), dobavitelje je lahko nadomestiti z novimi	Nizka koncentracija (obveznosti do ključnega dobavitelja predstavl- jajo od 20 do 30 % celotnih obveznosti do dobavitel- jev), nekatero manj pomembne dobavitelje je težje nadomes- titi z novimi	Srednje visoka koncentra- cija (obveznos- ti do ključnega dobavitelja predstavl- jajo od 30 do 40 % celotnih obveznosti do dobavitel- jev), nekaterih manj pomemb- nih dobavitel- jev ni mogoče nadomes- titi z novimi	Visoka koncentra- cija (obveznos- ti do ključnega dobavitelja predstavl- jajo od 40 do 50 % celotnih obveznosti do dobavitel- jev), nekatero pomembn- e dobavitelj- e je težje nadomesti- ti z novimi	Zelo visoka koncentra- cija (obveznos- ti do ključnega dobavitelja predstavl- jajo od najmanj 60 % celotnih obveznosti do dobavitel- jev), dobavitel- jev ni mogoče nadomesti- ti z novimi
b) poslovanje s kupci						
- plačilna sposobnost	Velika in srednja, mala in	Zelo dobra boniteta (terjatve do kupcev so	Dobra boniteta (večina terjatev do	Srednje dobra boniteta (polovica	Slaba boniteta (terjatve do kupcev	Zelo slaba boniteta (terjatve do kupcev

MERILA	VELJA ZA PODJETJA		OCENA			
			5	4	3	2
	mikro	poravnane v roku zapadlosti)	kupcev je poravnanih v roku zapadlosti)	terjatev do kupcev je poravnanih v roku zapadlosti, vendar nekateri kupci zamujajo s plačilom več kot 90 dni)	praviloma niso poravnane v roku zapadlosti, nekatere so v zamudi več kot 180 dni)	praviloma niso poravnane v roku zapadlosti, nekatere so v zamudi več kot eno leto)
koncentracija	Velika in srednja, mala in mikro	Zelo nizka koncentracija (posamezni kupec ne predstavlja več kot 20 % celotnih terjatev do kupcev)	Nizka koncentracija (terjatve do ključnega kupca predstavljajo od 20 % do 30 % celotnih terjatev do kupcev)	Srednje visoka koncentracija (terjatve do ključnega kupca predstavljajo od 30 % do 40 % celotnih terjatev do kupcev)	Visoka koncentracija (terjatve do ključnega kupca predstavljajo od 40 % do 50 % celotnih terjatev do kupcev)	Zelo visoka koncentracija (terjatve do ključnega kupca predstavljajo najmanj 50 % celotnih terjatev do kupcev)
izpostavljenost prodaje do kupcev iz tveganih držav	Velika in srednja, mala in mikro	Zelo majhna izpostavljenost do tveganih držav (ne presega 5 % letne realizacije)	Majhna izpostavljenost do tveganih držav (ne presega 10 % letne realizacije)	Srednje velika izpostavljenost do tveganih držav (ne presega 20 % letne realizacije)	Velika izpostavljenost do tveganih držav (ne presega 30 % letne realizacije)	Zelo velika izpostavljenost do tveganih držav (presega 30 % letne realizacije)
4.) KVALITETA FINANČNIH PODATKOV IN POROČANJA BANKI						
Realnost vrednotenja postavk Ali je podjetje	Velika in srednja	Postavke v računovodskih izkazih so realno	Postavke v računovodskih izkazih so običajno	Nekatere postavke v računovodskih	Postavke v računovodskih izkazih	Postavke v računovodskih izkazih niso

MERILA	VELJA ZA PODJETJA	OCENA				
		5	4	3	2	1
<p>dobilo revizorsko mnenje s pridržkom oziroma negativno mnenje?</p> <p>Ali je revizorska hiša znana ali ne?</p> <p>Ali ocenjujemo, da računovodstvo deluje ustrezno oziroma odraža dejansko realno stanje poslovanja podjetja?</p>		vrednotene	realno vrednotene	izkazih včasih niso realno vrednotene	niso običajno realno vrednotene	realno vrednotene prirejanje rezultatov
5.) SPOSOBNOST PODJETJA ZA NADALJNI RAZVOJ						
<p>Pričakovana rast prodaje v naslednjem letu; Ali ima podjetje ustrezne strokovne kadre?</p> <p>Ali se za razvoj podjetja zahtevajo večja finančna sredstva? Ali lahko podjetje zagotovi 20% sredstev za razvoj?</p>	<p>Velika in srednja, mala in mikro</p>	<p>Trend ohranjanja dobrega finančnega položaja oziroma poslovanja (pričakuje se rast prodaje in poslovanje z dobičkom)</p>	<p>Prihodnji izgledi ne kažejo na poslabšanje poslovanja (pričakuje se ohranjanje ravni prodaje in poslovanje z dobičkom ali z minimalno izgubo)</p>	<p>Prihodnji izgledi kažejo na poslabšanje poslovanja (pričakuje se padec prodaje do 20 %)</p>	<p>Potrebna finančna sanacija oziroma finančno prestrukturiranje (pričakuje se padec prodaje za več kot 20 %)</p>	<p>Verjetnost insolventnega postopka (stečaja, likvidacije, izbrisa); pričakuje se padec prodaje za več kot 50 %</p>

Vir: Interni vir izbrane banke, 2013a.

Priloga 10: Tradicionalen in sodoben vidik določanja bonitete

Tabela 10: Tradicionalen in sodoben vidik določanja bonitete

Značilnosti	Tradicionalen vidik	Sodoben vidik
Časovno obzorje	Preteklost	Prihodnost
Dejavniki	Količinski	Kakovostni
Usmeritev k	Nevarnostim	Priložnostim
Analitične metode	Računovodsko finančna analiza	SWOT ¹ , CORE
Analitična orodja	Finančni kazalniki	Mehke informacije/kazalniki
Nova kultura presojanja bonitete = tradicionalen + sodoben vidik		

Vir: J. Knez Riedl, *Pojmovanje in presojanje bonitete podjetja*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2000, str. 22.

¹ SWOT (angl. *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*; analiza prednosti in pomanjkljivosti ter priložnosti in nevarnosti); CORE (angl. *Context, Overview, Ratios, Evaluation*; metoda vrednotenja in strategij).